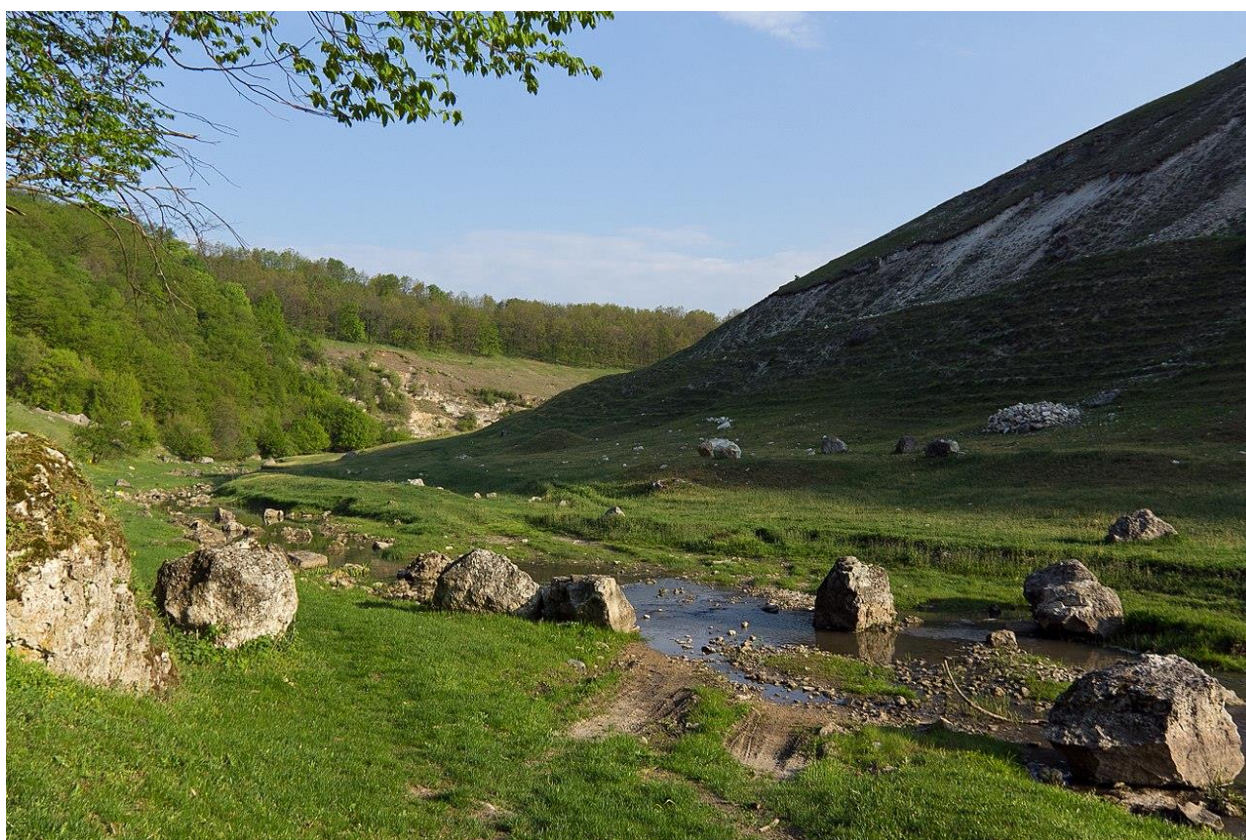

GHID

privind standardele de prestare a serviciilor în turismul receptor și intern

EDINET 2024

CUPRINS

ABREVIERI

GIOSAR /NOȚIUNI GENERALE

INTRODUCERE :*Scopul și contextul elaborării Ghidului privind standardele de prestare a serviciilor în turismul receptor și intern).*

CAPITOLUL I. Descrierea potențialului turistic a raionului Edineț

CAPITOLUL II. Organizarea activității turistice în RM

2.1 Cadrul operațional juridic;

2.2 Cadrul instituțional: entități publice responsabile;

2.3 Subiecții activității turistice:

2.3.1 Turoperatori și agenții de turism;

2.3.2 Birourile/centrelor de informare turistică;

2.3.3. Structuri de primire turistică.

2.3.4 Patenta de întreprinzător: genuri de activitate din domeniul turismului: activitatea ghizilor; case rurale, prestatori al unor servicii de agrement:

2.3.4.1 Case rurale.

2.3.4.2 Activitatea ghizilor

2.3.4.3 Activitatea de comerț în cadrul târgurilor, iarmaroacelor, manifestărilor culturale, turistice, sportive și al altor evenimente similare

CAPITOLUL III. Reglementarea generală a activității de antreprenoriat în RM: turism

3.1 Formele organizatorico-juridice ale activității de antreprenoriat

3.2 Înregistrarea de stat a persoanelor juridice, a întreprinzătorilor individuali și eliberare a patentelor. Regumul de taxe și impozitare conex activității turistice.

3.3 Cadrul normativ privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător

3.4. Notificarea autorităților administrației publice locale;

3.5 Autorizația sanitară de funcționare;

3.6 Autorizarea sanitar-veterinară a activității de comerț;

3.7 Examinarea medicală a lucrătorilor implicați în prestarea serviciilor alimentare;

CAPITOLUL IV: Acces la finanțare: surse de finanțare și programe de support operaționale.

CAPITOLUL V: Recomandări pentru o afacere de succes în turism

- Planul de afaceri pentru un start-up în domeniul turismului;
- Dezvoltare profesională în domeniul turismului;
- Rolul și importanța asociațiilor profesionale.

ABREVIERI

AAC	Autoritatea Aeronautică Civilă
ADR	Agențiile de Dezvoltare Regională
AF	Agenția Feroviară
AGRM	Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale
AI	Agenția de Investiții
AIPA	Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
AM	Agenția de Mediu
AN	Agenția Navală
ANRE	Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică
ANRCETI	Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației
ANPS	Arii Naturale Protejate de Stat
ANSA	Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor
ANSP	Agenția Națională de Sănătate Publică
ANTA	Agenția Națională Transport Auto
ANTRIM	Asociația Națională de Turism Intern și Retur din Moldova
APL	Autoritățile administrației publice locale
ASP	Agenția Servicii Publice
CA	Consiliului Audiovizualului
CC	Consiliului Concurenței
CNPDCP	Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal
CNPDCP	Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
IGSU (MAI)	Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne
ISSNPC	Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor
INST	Inspectoratul Național pentru Supraveghere Tehnică
IPM	Inspectoratul pentru Protecția Mediului
ISM	Inspectoratului de Stat al Muncii
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MC	Ministerul Culturii
MDED	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării
MIDR	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
MF	Ministerului Finanțelor
MM	Ministerul Mediului
MS	Ministerului Sănătății
ODA	Organizația de Dezvoltare a Antreprenoriatului
OMT (UNWTO)	Organizația Mondială a Turismului (Agenție ONU)
ONVV	Oficiul Național al Viei și Vinului

ONT	Oficiul Național al Turismului
RSC	Registrul de stat al controalelor
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
SV	Serviciul Vamal

GLOSAR

Activitate turistică	activitatea turoperatorilor și agențiilor de turism, precum și altă activitate de organizare a călătoriilor turistice.
Agenție de turism (denumită, de asemenea, de detailist)	persoană fizică sau juridică care vinde sau oferă spre vânzare servicii turistice proprii sau contractate de la alți furnizori, precum și pachete de servicii turistice stabilite de turoperator.
Activitate de comerț	activitate a comerciantului în baza unei sau mai multor forme de comerț, exercitate separat sau combinat, participând la circuitul comercial, prin intermediul unităților comerciale, inclusiv prin prestarea serviciilor comerciale complementare.
Declarație de producător casnic	declarație pe propria răspundere privind cantitatea și inofensivitatea produselor comercializate, precum și corespunderea declarantului cerințelor de producător casnic, întocmită conform anexei nr. 6.
Ghid turistic	persoană fizică, care însoțește un vizitator sau un grup turistic și acordă acestora, în limitele contractului de servicii turistice, asistență calificată, oferind informații despre țara (localitatea) de sosire, patrimoniul ei natural și antropic.
Turoperator	agent economic, specializat în formarea de pachete turistice și în comercializarea acestora prin intermediul agențiilor de turism sau direct consumatorilor.
Agenție de turism (denumită, de asemenea, de detailist)	persoană fizică sau juridică care vinde sau oferă spre vânzare servicii turistice proprii sau contractate de la alți furnizori, precum și pachete de servicii turistice stabilite de turoperator.
Casă rurală	structură de cazare turistică și, după caz, de alimentare, organizată în baza unei sau a mai multor case și/sau construcții ce aparțin unei gospodării, deținute în proprietate privată în aceeași localitate rurală, care se prezintă în stil arhitectural tradițional (regional, zonal sau local) și care ilustrează turiștilor viața rurală autentică. Alimentația turiștilor la casa rurală se asigură inclusiv cu produse din producția proprie, crescute în gospodăriile din localitate ori din localitățile din preajmă.
Birou/centru de informare turistică	serviciu destinat să comunice publicului informații utile privind călătoriile și turismul.

Pachet de servicii turistice	o combinație din cel puțin două tipuri diferite de servicii de călătorie destinate aceleiași călătorii sau vacanțe, vândute sau oferite spre vânzare ca un singur produs, la un preț în care costul fiecărui serviciu nu este identificat separat; se împarte în 2 categorii: pachet de servicii de călătorie – combinație din cel puțin două tipuri diferite de servicii de călătorie destinate aceleiași călătorii sau vacanțe, definită conform Codului civil (art 1592), și pachet de servicii excursioniste – combinație din cel puțin două tipuri diferite de servicii turistice destinate aceleiași călătorii sau vacanțe, dintre care un serviciu este excursia.
Structură de primire turistică	construcție sau amenajare destinată cazării turiștilor și/sau servirii mesei pentru turiști.
Control comun	control la care participă simultan controlori din partea a două sau mai multe organe de control.
Control inopinat	control care nu este inclus în planul anual al controalelor și care se efectuează cu scopul verificării respectării cerințelor stabilite de legislație.
Control planificat	control efectuat conform planului anual al controalelor, în baza analizei și evaluării conform criteriilor de risc.

Introducere

Consiliul raional Edineț, în cadrul proiectului **”Promovare inteligentă a potențialului turistic din raionul Edineț”**, parte a programului „EU4Moldova: Comunități Locale”, finanțat de Uniunea Europeană, Ministerul Federal German pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ), Cooperarea Austriacă pentru Dezvoltare (ADC) și Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Polone – Asistența Poloniei și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), Agenția Austriacă pentru Dezvoltare (ADA) și Solidarity Fund PL (SFPL) în Moldova, a inițiat activitatea privind elaborarea **Ghidului privind standardele de prestare a serviciilor în turismul receptor și intern (în continuare ”Ghid”)**.

Obiectivul proiectului este ”îmbunătățirea climatului economic în raionul Edineț prin crearea condițiilor optime pentru dezvoltarea turismului local - cadru pentru crearea de locurilor de muncă, stoparea migrației, dezvoltarea afacerilor și produselor locale și generarea de venituri de către populația locală, inclusiv păturile defavorizate”.

”Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturismul, ecoturismul, turismul rural, vitivinicol, gastronomic și cultural) și consolidarea a investițiilor în dezvoltarea infrastructurii turistice, formarea și consolidarea destinațiilor turistice, inclusiv prin acțiuni de promovare, conservare și restaurare a monumentelor istorice”, se regăsesc printre politicile sectoriale prioritare ale programului de activitate a Guvernului RM ”Moldova prosperă, sigură, europeană”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28/2023.

Strategia de dezvoltare socio-economică a r. Edineț (2021-2025), aprobată de Consiliul Raional Edineț include ”Direcția strategică 2: Dezvoltarea unui mediu economic și turistic competitiv cu

implicarea rezidenților naționali și internaționali”, care stabilește expres obiectivul de valorificare a potențialului turistic ținând cont de incluziunea persoanelor cu nevoi speciale”. Printre activitățile enunțate se regăsesc: - elaborarea conceptului turistic a localității, - crearea unui centru informațional turistic (**realizat**); formarea echipei de ghizi profesioniști; crearea traseelor turistice urbane; elaborarea strategiei de marketing turistic (**în curs de realizare**); crearea pensiunilor locale cu cazare”.

Turismul are un potențial ridicat de a stimula creșterea economică locală și schimbarea socială datorită complementarității cu alte activități economice, contribuției sale la PIB și la crearea de locuri de muncă.

Turismul este un instrument important pentru rezolvarea problemelor sociale, deoarece dă speranță populației și motivație pentru cooperare și reziliență, șansa de a trăi o viață prosperă și fericită în localitățile natale.

Începerea propriei afaceri în turism a fost întotdeauna un vis pentru mulți. Afacerea turistică este o modalitate excelentă de a vă împărtăși pasiunea cu alții care doresc să experimenteze o nouă locație sau cultură, fie că este vorba de afaceri sau de agrement. Lansarea în afaceri este o muncă grea, dar nu și imposibilă. Sunt mulți pași implicați și este important să îi ordonați în ordinea corectă cunoscând din start cadrul de reglementare a activității turistice și standardele de calitate așteptate de potențialii consumatori.

Pentru a fi mai ușor, a fost elaborat acest ghid pentru călăuză în procesul de înființare a unei companii sau a unei activități de întreprinzător în domeniul turismului, astfel încât de la inițiere să fie stabilită o bază solidă pentru succes și sustenabilitate.

CAPITOLUL 1. Descrierea potențialului turistic a raionului Edineț

Raionul Edineț, are un potențial deosebit pentru dezvoltarea turismului. Deține o diversitate de resurse turistice care în viitorul apropiat ar putea constitui obiectul activităților turistice în zonă cu fortificarea introducerii acestora în circuitul turistic național, regional și internațional.

Municipiul Edineț este un centru cultural- administrativ de importanță națională, în care intră trei localități: orașul Edineț, satul Alexăndreni și satul Gordineștii Noi. Suprafața construită a orașului Edineț constituie circa 7.61 kilometri pătrați, cu un perimetru de 14.26 km. Localitatea este situată la o distanță de 8 km de stația de cale ferată Brătușeni și la 201 km de capitala țării. Amplasarea pe automagistrala Chișinău-Cernăuți, constituie un avantaj competitiv pentru atragerea fluxurilor de potențiali vizitatori.

Raionul Edineț are un patrimoniu valoros, cca 379 monumente din raionul Edineț sunt înscrise în Registrul monumentelor ocrotite de stat, reprezentând un potențial substanțial pentru dezvoltarea turismului. Peisajul relieful variat și ușor accesibil al regiunii oferă condiții excelente pentru turismul ecologic și practicarea unor drumeții, iar cel mai puțin accesibil în condițiile creării unor căi de explorare poate deveni un important factor asupra cererii turistice.

Într-un peisaj globalizat, există tendințe ale turiștilor de a explora locuri autentice și de a ne conecta cu rădăcinile istorice și culturale ale diferitelor națiuni și regiuni. Astfel, regiunea Edineț este nestemat de valoroasă din punct de vedere a tradițiilor etno-folclorice și culturale, care poate

fi o descoperire pentru mai mulți vizitatori de a se delecta cu produsul turistic autentic etno-folcloric, tradițiile seculare, artă și meșteșugărit dar și gastronomia locală.

Turismul rural devine tot mai popular, oferind vizitatorilor o experiență autentică și captivantă a vieții la țară. Tot mai mulți turiști vor să-și petreacă timpul liber în zonele rurale, departe de civilizație și aproape de natură. Satele r. Edineț sunt poate cel mai bun loc de a fi explorate, ascunse în natura splendidă oferind ospitalitatea și căldura oamenilor care locuiesc aici. Dezvoltarea unor pensiuni rurale unde turistilor le-ar putea fi oferite mâncăruri proaspete și sănătoase, vinuri naturale, tradițiile locale și oferită posibilitatea de a cunoaște stilul de viață prin experiențe unice, poate deveni o oportunitate extrem de valoroasă pentru dezvoltarea comunităților.

Locașurile de cult, ca parte importantă a patrimoniului cultural, prezintă un interes deosebit pentru vizitatori și pot cu siguranță fi incluse în oferta turistică. Edificiile a 27 de biserici vechi, inclusiv din lemn (datate din sec.XIX), reprezintă un material valoros pentru doritorii de a admira evoluția stilurilor arhitecturale ecleziastice de la o epocă la alta. Mănăstirea Mănăstirea "Nașterea Domnului" din satul Zăbriceni, a inițiat în a.2011 o afacere economică care des este vizitată de turiști - o mini-fabrică de producere a ceaiurilor certificate ca produs ecologic.

Cimitirul evreiesc din Edineț este unul din cele mai vechi cimitire din Europa. Acest monument istoric și de artă de categorie națională amplasat în partea de sud a Edinețului, cât și istoria comunității evreilor din Edineț, inclusiv în perioada Holocaustului crează premise pentru dezvoltarea turismului etnic și promovarea vizitării a turistilor a locurilor de baștină și de abitare a rudelor și apropiaților.*

*Notă*Atestat încă din timpul lui Alexandru cel Bun, actualul oraș Edineț, a fost fondat în 1820, iar printre primii săi locuitori s-au numărat și evrei, alături de ucraineni, ruși și moldoveni. La mijlocul secolului al XIX-lea, în 1859, în Edineț a fost deschisă o școală profesională evreiască, indiciu că în localitate exista la acea dată o comunitate. La sfârșitul aceluiași veac, în Edineț trăiau 4.230 de evrei. În 1930, numărul evreilor din oraș era de 5.341, ceea ce reprezenta 90% din populația totală.*

Comparativ cu alte raioane din regiune, în Edineț există un avantaj competitiv prin existența unor facilități de cazare: - 3 hoteluri, amplasate în or. Edineț "Vila Bomond", "Florentina", „Bastilia”; 2 pensiuni „Sălcioara” (s. Hlina Mică) și "Iaz Den" (Hincăuți).

Un succes important pentru dezvoltarea unei infrastructuri de promovare a turismului în r. Edineț a fost crearea în a. 2022, cu suportul partenerilor de dezvoltare, a Centrului informațional turistic, care are ca scop promovarea imaginii turistice la nivel local și național, informarea potențialilor turiști despre patrimoniul antropic și natural al raionului Edineț, asigurării pieței turistice cu materiale promoționale de calitate.

Atracții turistice majore:

Orașul Edineț:

- Gradina publică "Vasile Alexandri" (1962)** Ocupă o suprafață de 44,5 ha și reprezintă o compaziție peisajistico-dendrologică valoroasă. Zona centrală este amenajată cu havuzuri și fântâni; are o cascadă de trei lacuri cu poduri cu decor metalic; în mijlocului unui lac este amenajată "insula de poveste".
- Clădirea veche a fostului seminar Teologic ,** În a. 1872 a fost adoptată Hotărîrea cu privire la tranferarea Seminarului Teologic din Bălți la Edineț și a început construcția școlii 1873-1877 (la moment clădirea Gimnaziului „Grigore Vieru”) și a căminului pentru elevi (actualmente Liceul Teoretic “D. Cantemir”), care au fost proiectate de arhitectorul Zincovschi.
- Bisercia veche din piatră "Sf.Ier. Vasile cel Mare** A fost construită în a. 1870 pe moșia boierului Cozițin Petru și Sofia.
- Clădirea fostului conac al Sofiei Cozițin;** Căderea fostului conac al Sofiei Cozițin datează cu a.1885. Actualmente este sediul Primăriei Edineț.
- Toița părintelui Sofian Boghiu (2012);** Troița este închinată părintelui Sofian Boghiu (s-a născut pe 7 octombrie 1912 în Cuconești Vechi, județul Bălți, și a trecut la cele veșnice pe 14 septembrie 2002, fiind înmormântat la Mănăstirea Căldărușani, Romania), în semn de recunoaștere a contribuției sale duhovnicești și artistice.
- Cimitirul evreiesc.** Este un monument istoric și de artă de categorie națională amplasat în partea de sud a Edinețului. Cimitirul este împărțit în zona veche și cea nouă. Aici au fost reamenajate mormintele frățești, unde au fost îngropate jertfele holocaustului din anii 1941-1944.

Rezervații peisajistice

- "La castel"** Are o suprafață de 746,2 ha, amplasată între altitudinile 110-250 m. Zona de protecție a ocupă o întindere de 5 km din valea râului Rakovec, cu o lățime de 200 m de la s. Gordinești pînă la s. Brînzei. Din acest loc se poate vedea "Dintele Dragonului" sau "Stîncă chelului".
- "Fetești"** Este situată între satele Trinca și Fetești, unindu-se cu satul ononim Fetești , cu o suprafață de 555 ha. Localniții o mai numesc "Mica Elveție". Rezervația se întinde printre toltrele din preajma Prutului, de-a lungul malurilor abrupte ale râului Draghiște. Aria natural include o pădure de carpen de diferite vîrste pe pante pietroase.
- "Zăbriceni"** Este situată la nord-vest de satul Onești, între altitudinile de 201-270m, cu o suprafață de 596 ha. Are un relief de podiș, cu versanți acoperiți de

gorunete. Prezintă interes turistic pentru oamenii de știință, în special botanici și zoologi.

Deține o diversitate floristică de 120 specii de plante vasculare.

Defilee

”Trinca”

Arie protejată din categoria monumentelor naturii de tip geologic sau paleontologic. Pe teritoriul satului și în împrejurimi au fost descoperit 11 vetre de stațiuni umane cu o vechime de până la 14,000 ani, iar una dintre ele, amplasată în peștera „Mersâna” are peste 500000 ani vechime. Prin adâncul defileului Trinca curge râulețul Draghiște. Lungimea defileului este de aproape 1 km, înălțimea pantelor este aproximativ 120-140 m, iar cel mai înalt loc atinge înălțimea de 250 m.

”Brânzeni”

Este situat în apropierea satului cu același nume se întinde de-a lungul albiei râului Racovăț. Defileul de la Brânzeni se află departe de sat, adâncimea lui este mai mică, nu are mai mult de 100 m, lățimea lui atinge aproximativ 150 m. Este mai șerpuitor, ceea ce îl face să fie mai pitoresc. Tot aici pot fi descoperite ”*Grotele Brânzeni*” - reprezintă un monument al naturii de tip geologic sau paleontologic și cuprind o suprafață de 14 ha. **Grotele și recifele Brânzeni** au valoare științifică, cognitivă, peisagistică, cultural-instructivă și ecoturistică.

”Burlănești”

Este un monument al naturii de tip geologic sau paleontologic amplasat la nord-vest de satul Burlănești, pe un segment al râului Draghiște. Are o suprafață de 10 ha conform Legii ariilor protejate sau 42,74 ha conform unor măsurări mai recente.

”Buzdugeni”

Este amplasat în partea de nord-est a satului Buzdugeni, la confluența râurilor Racovăț și Bogda cu o suprafață de 100 ha, în aval având o lungime de circa 800 m, cu o adâncime ce depășește 200 m și ce se întinde pe malul râului Racovăț,

Pe teritoriul defileului se află atât o peșteră neolitică de formă rotundă (adâncă de 9 m, lungă de 18 m și înaltă de 4 m, situată la 62 m înălțime față de nivelul apei r. Racovăț) cât și mai multe grote, unele cu masiv calcaros având urme de existență a oamenilor din Paleolitic.

Rezervația cultural naturală

”Cuconeștii Vechi”

Este numită și ”Atlantida de Edineț”, arie protejată care îmbină trei elemente - istoric, cultural și natural. Include următoarele atracții:

- Troița și Foișorul de pe Prut;
- Casa Memorială Arhimandrit Sofian Boghiu (2020);
- Scara cu baptisteriu de pe Prut;
- Ruinele bisericii Sf. Arhanghel Mihail;
- Pomul Recunoștinței;
- Cimitirul străvechi;
- Stânca lui Harascu (descoperită în a.1925).

Mănăstiri și biserici vechi

Mănăstirea ”Nașterea

Este unică mănăstire de călugări din nordul țării. În cadrul acesteia au funcționat liceul Teologic de băieți “Sfintului Sfințit Mucenic Foca”

**Domnului” din
satul Zăbriceni
(1999)**

(1999) și Facultatea de Teologie Pastorală din Edineț (2004) – ambele au la moment sistată activitatea. Biblioteca teologică este cea mai mare din Moldova cu peste 12.000 de cărți și peste 60.000 de volume în format electronic. Este o adevărată oază pentru iubitorii de muzică bisericească, liniște, natură și hrană sănătoasă organizată după modelul muntelui Athos din Grecia.

În 2011, călugării mănăstirii au deschis o mini-fabrică de producere a ceaiurilor (în a. 2016 a obținut indicația geografică „Ceai de Zăbriceni”). Întreprinderea „Bio Cămara” a mănăstirii este o afacere ecologică unică cu deținerea de certificat eco pentru legume, verdeață, pomușoare și ceaiuri din plante naturale.

În cadrul lăcașului este amenajat Centrul de Plasament pentru persoane vulnerabile (55 locuri) unde se oferă cazare, servicii medicale și la consiliere duhovnicească.

**Biserica de lemn
„Sfânta Treime”,
s. Târnova (1812)**

Este un monument arhitectural de importanță națională în Republica Moldova. Construită din bârne și lut, destul de mică și joasă, se aseamănă cu o casă veche țărănească. Deși pictura murală a fost distrusă, vechile icoane s-au păstrat datorită oamenilor din localitate. Biserica are o clopotniță, la fel, din lemn, așezată în preajma bisericii. Forma alungită a lăcașului în structură este o veche bazilică creștină, de la care provine denumirea moldovenească "biserică". Forma bisericii este asemănătoare cu o corabie, În lăcaș și astăzi se oficializează servicii divine.

**Biserica de lemn
„Sfinții
Arhangheli
Mihailși Gavriil”,
s. Rotunda (1784).**

Biserica formează un ansamblu multidimensional legat armonios cu peisajul înconjurător. A fost construită cu donații de la săteni și este realizată din lemn. De-a lungul istoriei sale, clădirea a fost reparată de mai multe ori și în a. 1941, consolidată cu o fundație de piatră. În centrul curții, față în față, se află semne comemorative: o cruce comemorativă veche, instalată în 1863 și o compoziție sculpturală, care constă din două obiecte: un crucifix cu inscripții comemorative pe pedestal și un basorelief-campanie a icoanei Maicii Domnului.

**Biserica de lemn
Sfinții Arhangheli
Mihai și Gavriil”,
s. Alexandreni
(1870)**

A fost construită și instalată inițial în satul Corestăuți, raionul Briceni, iar ulterior a fost reamplasată în s. Alexandreni.

**Biserica de lemn
din Hincăuți
(1760)**

A fost adusă la Hincăuți din localitatea Lomancineț, județul Hotin. Lăcașul sfânt face parte din categoria bisericilor vechi moldovenești, fără cupolă, cu acoperiș în două ape, compartimentată în pridvor, pronaos și

altar. Biserica de lemn din Hîncăuți este monument de arhitectură, de importanță națională. Alături de biserica din lemn a fost construită alta considerată ca cel mai înalt din raionul Edineț, cu hramul Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

Muzee

Muzeul Ținutului Natal, or. Edineț.

Muzeul l cuprinde circa 27 200 de exponate divizate în trei secții: are trei secții: "Istorie" (bani, insigne, acte, drapele, fotografii și diferite obiecte legate de istoria zonei), "Artă populară" peste 400 de exponate: broderii, covoare, prosoape din fibre și vopsele naturale, etc), "Natură" (dinți de mamut, lemn petrificat, câprioare mumificate, etc).

"Casa amintirilor", s. Hîncăuți

Proiect al familiei fraților Oleg și Stela Ganușiac, creat cu sprijinul sătenilor. Muzeul este format din 2 secții: "Istoria" și "Arta populară". Aici sunt expuse obiecte de valoare istorică, cărți parohale, repere documentare ale s. Hîncăuți cu soarta locuitorilor săi. Tot aici poate fi admirată expoziția artei populare ce impresionează cu frumusețea covoarelor alese și a iilor brodate. Stela Ganuseac este și conducătoarea ansamblului folcloric "Țărancuța". Muzeul poate fi vizitat de toți doritorii.

Casa Memorială "Arhimandrit Sofian Boghiu", s. Cuconeștii Vechi

Este deschisă în localitatea natală a marelui duhovnic Arhimandritul Sofian (2020), pe locul unei case bătrânești păstrate pe locul satului vechi.

Monumente de arhitectură de importanță națională

Conacul cu parc al familiei Cantacuzino, s. Poiana

Data construcției nu este cunoscută. Se presupune că a fost conceput în stil neogotic, cu decorațiuni des întâlnite în Europa de est. Împrejurul conacului a fost înființat un parc natural, inclus în lista ariilor protejate de stat, cunoscut ca "Parcul din Hîncăuți", care este un parc natural în stil landșaft, amplasat pe o pantă de deal orientată spre est, cu un lac în vale. În prezent, monumentul se află în stare de degradare avansată; unii pereți ai clădiri principale sunt ruinați. Este în proprietate publică privată, la balanța Universității Pedagogice „Ion Creangă” din Chișinău.

Conac cu parc al lui V. Stroescu, s. Brînzei

A fost construit în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și este realizat în stilul clasic rusesc. Spre sfârșitul secolului, în fața lui a fost sădit și un parc, cunoscut acum ca "Parcul Brînzei". A fost o proprietate a cărturarului, susținătorului învățământului școlar și omului politic basarabean, Vasile Stroiescu. În 1931, după moartea lui Stroiescu, conform testamentului conacul a fost transformat într-o școală agricolă. S-au păstrat scările de lemn cu balustrade din fier forjat, sobele de teracotă decorativă și căminul din marmură, cu un blazon cu doi lei. În prezent, în conac funcționează Internatul psihoneurologic.

Conacul Streмиade, Șofrîncani.

A fost construit în sec. al XIX-lea, de către proprietarul de origine greacă Spiridon Constantin Streмиade (1826-1898). dezvoltarea arhitecturală a Basarabiei. (La moment se află în proprietate privată). La

moment s-a păstrat doar o clădire din complex care găzduiește o cafenea, aflându-se în proprietate privată.

Entități economice		
Fabrică de producere viorilor, s. Fetești	de a	A fost deschisă în a.2018 și este o filială a fabricii de instrumente muzicale din municipiului Reghin, județul Mureș, România. La Fetești se face doar carcasa viorilor, apoi acestea sunt duse în România pentru vopsire și acordare, pentru ca ulterior să fie scoase la vânzare. Este unica de acest gen de producere din Republica Moldova. Atelierul atrage atenția nu doar a specialistilor din domeniu dar și a turiștilor care vor să descopere cum prinde viață acest instrument muzical grațios.

CAPITOLUL 2. Organizarea activității turistice în RM

Turismul în Republica Moldova are un potențial de dezvoltare, prezentând o combinație complexă de medii naturale (arii naturale, masive forestiere în centrul țării, toltre, defilee, lunci) și artificiale (lăcașuri medievale, cetăți, orașe cu diverse stiluri arhitecturale, stațiuni balneare, festivaluri, vinării etc). Deși de către autoritățile naționale au fost întreprinse măsuri solide pentru a susține dezvoltarea și promovarea turismului, care au inclus ajustarea cadrului legislativ național la standardele internaționale și dezvoltarea cadrului instituțional (au luat sub protecția statului obiecte de interes turistic de proveniență naturală sau cultural-istorică atractive pentru vizite, au fost implementate mai multe programe de conservare, restaurante, restabilirea a acestora și dotarea unora facilități de infrastructură turistică, etc) oportunitățile și eventualele beneficii de impact nu sunt pe deplin valorificate.

În clasamentul "Indicele de dezvoltare a turismului și călătoriilor 2024", RM ocupă poziția 88 din 119 țări, cu un scor general de 3,53 atestând o creștere moderată comparativ cu ultima evaluare de acest gen realizată în 2019 (în 2019, scorul RM a constituit 3,3).

De menționat că în topul acestui clasament primele 10 poziții sunt ocupate de așa țări precum United States (5.24), Spania (5.1), Japonia (5.09), Franța (5.07), Australia (5.00), Germania (5.00), Marea Britanie (4.96), China (4.94), Italia (4.90), Elveția (4.81). România ocupă poziția 43, cu un scor de 4.19.

Tabel: Scorul de clasament al RM, în "Indicele de dezvoltare a turismului și călătoriilor 2024"

Categorii	Scor în clasament
Mediu favorabil Resurse T&T Sustenabilitate T&T	
Mediul de afaceri	3.56
Securitate și siguranță	5.80
Sănătate și igienă	5.85
Resurse umane și piața muncii	4.15
Pregătirea sectorului TIC	5.02
Politica și condițiile favorabile T&T	
Prioritizarea T&T	3.50
Deschidere către T&T	3.57
Competitivitatea prețurilor	5.38
Infrastructură și servicii	
Infrastructură transport aerian	2.60
Infrastructură terestră și portuară	2.95
Servicii și infrastructură turistică	1.64
Resurse T&T	
Resurse naturale	1.36
Resurse culturale	1.25
Resurse non-agrement	1.24
Sustenabilitate T&T	
Durabilitatea mediului T&T	4.48

Impact socioeconomic T&T	3.99
Sustenabilitatea cererii T&T	3.58

Sursa: *Forumul Economic Mondial: "Travel and Tourism (T&T) Development Index 2024"*,

Astfel, poate fi constatat că potrivit acestui clasament, cele mai ridicate evaluări RM le are la categoriile "Securitate și siguranță", "Sănătate și igienă", precum și la "Competitivitatea prețurilor". Totodată, categoriile "Servicii și infrastructură turistică" și "Resurse T&T" sunt apreciate cu un scor redus.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în RM în anul 2023, s-a înregistrat o creștere a numărului de vizitatori (turiști și excursioniști), participanți la turismul organizat de agențiile de turism și turoperatori, cu 5,6% față de anul 2022 și a constituit 503,7 mii persoane, din care:

- turismul receptor (primirea cetățenilor străini în țară) a înregistrat 43,6 mii persoane (+50,3% față de anul 2022);
- turismul emițător (deplasarea rezidenților Republicii Moldova în străinătate) - 362,4 mii persoane (+11,7%);
- turismul intern (deplasarea rezidenților Republicii Moldova în interiorul țării, în scop turistic) - 97,7 mii persoane (-21,0%).

În perioada analizată, turismul emițător și intern au deținut cea mai mare pondere în numărul total de turiști și excursioniști, revenindu-le, respectiv, 72,0% și 19,4%, iar turismului receptor – 8,7%.

Numărul turiștilor cazați în Republica Moldova a crescut cu 17,2% față de anul 2022, ajungând la 391.500. Aproximativ 19% din cei 195.500 de turiști străini care au vizitat Moldova anul trecut au sosit din Ucraina, 10% au venit din România, 3,4% din SUA, Rusia 1,5%.

În anul 2023, comparativ cu anul 2022 în structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare s-au înregistrat creșteri atât la numărul turiștilor cazați, cât și la înnoptările turistice cu 17,2% și, respectiv cu 5,1%.

Pe parcursul anului 2023, durata medie a șederii unui turist moldovenesc în unitățile de cazare ale țării a fost de 6,1 zile, în timp ce turiștii străini au petrecut în medie 3,1 zile.

2.1 .Cadrul operațional juridic

Cadrul juridic al activității turistice în Republica Moldova îl constituie Constituția Republicii Moldova, tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cadrul normativ general în vigoare și cel ce reglementează raporturile aferente domeniului turismului, Legea nr. 352 din 24 noiembrie 2006 "Cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova".

2.1.1. Cadrul operațional juridic general

Legislația RM

Legea nr. 845 din 3 ianuarie 1992 "Cu privire la antreprenoriat și întreprinderi" – stabilește agenții economice care au dreptul, în numele lor (firmelor lor), să desfășoare activitate de antreprenoriat în Republica Moldova și determină principiile juridice, organizatorice și economice ale acestei activități.

Legea nr. 160 din 22 iulie 2011 "Privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător" - stabilește cadrul juridic de reglementare prin autorizare a activității de întreprinzător, cu stabilirea unor prevederi unitare privind procedura de reglementare prin autorizare a activității de întreprinzător, aplicată de autoritățile emitente persoanelor fizice și persoanelor juridice pentru practicarea activității de întreprinzător sau altor activități prevăzute de lege, conexă cu activitatea de întreprinzător.

Legea nr. 161 din 22 iulie 2011 "Privind implementarea ghișeului unic în desfășurarea activității de întreprinzător" – stabilește cadrul juridic privind instituirea unor mecanisme de eficientizare a activității de întreprinzător.

Legea nr. 131 din 8 iunie 2012 "Privind controlul de stat" – notifică prevederi cu scopul consolidării cadrului juridic și instituțional în domeniul efectuării controlului de stat asupra activității de întreprinzător.

Legea 220 din 19 octombrie 2007 "Privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali" - reglementează procedura înregistrării de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, ținerea registrelor de stat ale persoanelor juridice și întreprinzătorilor individuali, precum și stabilește statutul juridic al organului înregistrării de stat și al registratorului în domeniul înregistrării de stat.

Codul Fiscal nr. 1163 din 24 aprilie 1997 – stabilește principiile generale ale impozitării în Republica Moldova, statutul juridic al contribuabililor, participanților la relațiile reglementate de legislația fiscală, principiile de determinare a obiectului impunerii, principiile evidenței veniturilor și cheltuielilor deduse, modul și condițiile de tragere la răspundere pentru încălcarea legislației fiscale, precum și modul de contestare și răspundere.

Codul Civil nr. 1107 din 6 iunie 2002 – stabilește dispoziții comune privind funcționarea persoanelor juridice de drept privat, actelor juridice, drepturilor de proprietate protecție a consumatorului, recunoașterii inadmisibilității imixtiunii în afacerile private, necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare a lor de către organele de jurisdicție competente.

Codul Contravențional nr.218 din 24 octombrie 2008 – conține norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale în materie contravențională, determină faptele ce constituie contravenții și prevede procesul contravențional și sancțiunile contravenționale.

Legea nr. 231 din 23 septembrie 2010 "Cu privire la comerțul interior" – stabilește cadrul juridic corespunzător desfășurării activităților de comerț prin dezvoltarea rețelei de distribuție a produselor și serviciilor comerciale în condițiile respectării liberei concurențe, protecției vieții, sănătății, securității și intereselor economice ale consumatorilor.

Legea nr.133 din 8 iulie 2011 "Privind protecția datelor cu caracter personal, prelucrarea datelor cu caracter personal" – care are ca scop asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal, și stabilește obligativitatea prelucrării acestor date doar cu consimțământul subiectului datelor cu caracter personal.

Legea nr.1593 din 26 decembrie 2002 "Cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală" - stabilește cadrul juridic pentru determinarea mărimii, modului și termenelor de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală în fondurile constituite și gestionate de CNAM în temeiul Legii nr.1585-XIII din 27 februarie 1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală.

Legea nr.489 din 8 iulie 1999 "Privind sistemul public de asigurări sociale" – stabilește principiile generale de organizare și funcționare a sistemului public de asigurări sociale și notifică clause privind plătitorii contribuțiilor la bugetul asigurărilor sociale de stat și cotele de contribuții de asigurări sociale.

Hotărârea de Guvern nr. 464 din 23 mai 2018 "Pentru aprobarea Regulamentului privind ținerea Registrului de stat al controalelor" - stabilește procedurile și mecanismul de înregistrare și evidență a controalelor de stat asupra activității de întreprinzător, de ținere, funcționare și utilizare a RSC, precum și a bazei de date și sistemului informațional în care sînt stocate și prelucrate datele cu privire la controalele planificate și cele inopinate.

Notărea Guvernului nr.379 din 25 aprilie 2018 "cu privire la controlul de stat asupra activității întreprinzător în baza analizei riscurilor" – stabilește elementele de evaluare a riscului și criteriile de risc în scopul creșterii obiectivității, eficienței și fiabilității deciziilor privind efectuarea controalelor, utilizării corecte a resurselor de efectuare a controlului, al eficientizării controlului și supravegherii de stat, implicit al majorării beneficiului public prin maximizarea randamentului activității organelor de control.

Notărea Guvernului nr.894 din 19 septembrie 2018 "Pentru aprobarea Metodologiei privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în baza analizei riscurilor în domeniile de control ale Inspectoratului de Stat al Muncii" - stabilește criteriile de risc relevante domeniilor de control ale ISM.

Tratate bilaterale și internaționale

Tabel: Tratate bilaterale în domeniul turismului

Nr.	Denumirea acordului și părților semnatare
1.	Înțelegere între Ministerul Tineretului, Sportului și Turismului al Republicii Moldova și Ministerul Turismului, Culturii Fizice și Sportului al Republicii Kazahstan (1992)
2.	Acord de colaborare în domeniul turismului, încheiat între Ministerul Sportului și Turismului al Republicii Moldova și Administrația Națională de Turism a Republicii Populare Chineze (semnat 1992/în vigoare 1996)
3.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii India privind colaborarea în domeniul învățămîntului, științei, culturii, artei, mas-media, sportului, turismului și al problemelor tineretului (1993)
4.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Turcia privind colaborarea în domeniul turismului (1993); Program de cooperare între Ministerul Culturii și Turismului al Republicii Moldova și Ministerul Culturii și Turismului al Republicii Turcia (semnat 2007/în vigoare 2008)
5.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Uzbekistan privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 1995/în vigoare 1997); Protocol de colaborare între Agenția națională de turism a Republicii Moldova și Compania națională UZBEKTURISM (2002).

6.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Bulgaria privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 1996/în vigoare 2001).
7.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Kîrgîze privind cooperarea în domeniul turismului (semnat 1996/în vigoare 1998). Protocol privind interacțiunea în domeniul turismului între Agenția Națională pentru Turism a Republicii Moldova și Comitetul de Stat al Republicii Kîrgîze în domeniul turismului, sportului și politicii tineretului.
8.	Acord între Reprezentantul Guvernamental al Republicii Moldova S.A."MoldovaTur" și Ministerul Industriei, Comerțului și Turismului al Republicii Ungare privind colaborarea în domeniul turismului (1997); Acord între Agenția Turismului a Republicii Moldova și Ministerul Economiei Naționale al Ungariei privind cooperarea în domeniul turismului (2014).
9.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Letonia privind colaborarea în domeniul turismului (semnat.2003/în vigoare 2004)
10.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 2004/ în vigoare 2005)
11.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italienne privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 2006/în vigoare 2010)
12.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de Miniștri al Ucrainei privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 2006/în vigoare 2008)
13.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Croația privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 2006/în vigoare 2007)
14.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Elene privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 2006 / în vigoare 2008)
15.	Acord între Ministerul Culturii și Turismului al Republicii Moldova și Agenția Federală pentru Turism a Federației Ruse privind colaborarea în domeniul turismului (2007)
16.	Acord de colaborare în domeniul turismului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Cipru (semnat 2007/în vigoare 2008)
17.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Consiliul de Miniștri al Republicii Albania privind colaborarea în domeniul turismului (2004)
18.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Azerbaidjan privind colaborarea în domeniul turismului (2004)
19.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Belarus privind colaborarea în domeniul turismului (2004)
20.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind colaborarea în domeniul turismului (2005); Acord de colaborare între Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor al Republicii Moldova și Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului al României (2012); Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul turismului (2018).
21.	Acord între Republica Moldova și Republica Portugheză privind colaborarea în domeniul turismului (semnat 2009/în vigoare 2010)
22.	Memorandum de înțelegere privind cooperarea în domeniul turismului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Qatar (2012)
23.	Acord dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Polone privind cooperarea în domeniul turismului (2014)

24.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Armenia privind cooperarea în domeniul turismului (semnat 2016 /în vigoare 2017).
25.	Acord între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Georgiei privind cooperarea în domeniul turismului (semnat 2017/ în vigoare 2019)

Sursa: *Ministerul Afacerilor Externe*

Tabel: Tratatate internaționale în domeniul turismului semnate de RM

Nr.	Organizația	Denumirea acordului	Semnat de către RM
1.	CSI	Acord de cooperare în domeniul tursimului	23.12.1993
2	CEFTA	Acordul de Liber Schimb Central-European, Protocolul adițional 6 ”Comerț și servicii”, ce a inclus angajamente complete privind accesul pe piață și tratamentul național pentru serviciile legate de turism și călătorii furnizate în CEFTA.	19.12.2019/în vigoare 11.01.2021

Sursa: *Ministerul Afacerilor Externe*

Cooperarea RM cu Organizația Mondială a Turismului.

Republica Moldova a aderat la Statutul Organizației Mondiale a Turismului (O.M.T.) în anul 2001 (Legea nr.530 din 11 octombrie 2001). OMT este agenția Națiunilor Unite responsabilă de promovarea turismului responsabil, durabil și accesibil universal. În calitate de organizație internațională lider în domeniul turismului, OMT promovează turismul ca un motor al creșterii economice, al dezvoltării incluzive și al durabilității mediului și oferă leadership și sprijin sectorului în promovarea cunoștințelor și a politicilor turistice la nivel mondial.

La 8 decembrie 2023, ANTRIM a devenit membră a OMT, devenind prima și singura asociație sectorială din Moldova, membră a acestei organizații internaționale specializate în dezvoltarea turismului.

2.1.2. Cadrul operațional juridic specific

Legea nr. 352/2006 ”Cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova” asigură reglementarea raporturilor juridice ce țin de elaborarea și promovarea politicii de stat în domeniul turismului, organizarea și coordonarea activității turistice și a activității de întreprinzător în domeniul turismului, formele de turism, crearea și activitatea zonelor turistice naționale cerințele privind calitatea serviciilor turistice și asigurarea securității turiștilor, precum și principiile de colaborare internațională în domeniul turismului.

Legea nr. 93 din 15 septembrie 1998 ”Cu privire la patenta de întreprinzător” – reglementează reglementează desfășurarea unor genuri de activitate de întreprinzător printr-un sistem simplificat de înregistrare, impozitare, evidență și de dări de seamă în baza utilizării patentei de întreprinzător. Legea permite desfășurarea în baza patentei de întreprinzător a 3 genuri de activitate specifice prestării serviciilor turistice:

”2.49 – Servicii de ghidaj turistic prestate de ghid de turism, inclusiv cu transport propriu;

2.50 – Servicii de cazare și masă prestate de proprietarii caselor rurale;

2.51 – Servicii de prezentare și instruire pe teme enogastronomice (prepararea și degustarea bucatelor și băuturilor locale tradiționale), de confecționare a articolelor meșteșugărești de artă populară (artizanat), de prezentare a obiceiurilor și tradițiilor locale, pentru adulți și copii (individual și în grupe de până la 20 de persoane).

Hotărârea Guvernului nr. 643 din 27 mai 2002 "Cu privire la aprobarea Normelor metodologice și criteriilor de clasificare a structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare și de servire a mesei" – stabilește tipurile structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare și de servire a mesei din RM și criteriile de clasificare a structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare.

Hotărârea Guvernului nr.1209 din 9 noiembrie 2007 "Cu privire la prestarea serviciilor de alimentație publică"- au fost aprobate:

- Regulile specifice de prestare a serviciilor de alimentație publică;
- Nomenclatorul-tip al unităților de alimentație publică;
- Regulamentul sanitar pentru unitățile de alimentație publică;
- Cerințele tehnice față de unitățile de alimentație publică, utilaj, inventar și instalații;
- Cerințele profesionale față de personalul angajat în unitățile de alimentație publică.

Metodologia privind elaborarea compartimentelor de turism în planurile de management ale Ariilor Naturale Protejate de Stat , lansată la 1 aprilie 2022 de Agenția "Moldsilva" (elaborată de cu suportul AI) – prevede acordarea suportului metodologic în organizarea activităților de turism în ramura silvică, avînd ca scop impulsivarea dezvoltării ANPS.

Ordinul nr 364 din 2019, privind Normele metodologice a rutelor turistice ce prevăd instituirea și aprobarea rutelor turistice.

Hotărârea de Guvern nr. 476 din 19.10.2019 pentru aprobarea Regulamentului privind acordarea subvențiilor pentru îmbunătățirea nivelului de trai și de muncă în mediul rural din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural. Scopul fiind diversificarea activităților economice prin stimularea creării și dezvoltării micro întreprinderilor, activităților de turism rural, generînd oportunități de angajare, promovare a spiritului antreprenorial și dezvoltare a structurii economice în zonele rurale.

Hotărârea Guvernului nr. 464/2023 a Republicii Moldova, publicată în Monitorul Oficial la data de 15 iulie 2023, a aprobat Regulamentul privind măsurile de subvenționare complementară și condițiile specifice de eligibilitate pentru subvenționarea complementară din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural.

Documente de planificare strategică în domeniul turismului:

În 2022, Ministerul Culturii are plasat în procedură de consultări proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Programului național de dezvoltare a turismului "Turism -2026" avînd ca scop stabilirea unui cadru de politici asupra dezvoltării industriei turismului pe termen mediu, care pînă la moment nu a fost aprobat (<https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-hotararii-de-guvern-cu-privire-la-aprobarea-programului-national-de-dezvoltare-a-turismului-turism-2026-pentru-anii-2022-2026-in-continuare-programul-turism-2026/9488>)

De menționat că, anterior au fost operaționale "Strategia de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003–2015, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1065/2003, cât și

Strategia de dezvoltare a turismului “Turism 2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 338/2014.

2.2. Cadrul instituțional: entități publice responsabile

2.2.1 Autorități publice nominalizate expres în Legea cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova nr.352/2006

	Denumirea entității	Competențe în domeniul turismului
1.	Parlamentul	Stabilește cadrul juridic pentru activitatea turistică în concordanță cu legislația națională și cu normele internaționale.
2.	Guvernul	a) stabilește politica de stat, aprobă strategia și programele naționale în domeniu; b) asigură dezvoltarea durabilă a turismului; c) stabilește modalitățile de administrare a proprietății de stat; e) asigură utilizarea rațională a resurselor turistice și promovarea măsurilor de conservare și protecție a mediului înconjurător în conformitate cu prevederile legislației de mediu; f) contribuie la dezvoltarea industriei turismului prin investiții directe în crearea și construcția de obiective ale infrastructurii generale și a celei turistice; h) realizează colaborarea internațională în domeniul turismului prin încheierea și executarea tratatelor internaționale.
3.	MC	a) dezvoltarea integrată, echilibrată și durabilă a turismului intern și internațional; b) promovarea pe plan internațional a RM ca destinație turistică; c) integrarea politicii de dezvoltare a turismului în politica de dezvoltare generală a țării; d) includerea în circuitul turistic internațional a patrimoniului turistic național.
4.	Consiliul consultativ pentru turism	Organism de consultanță pentru dezvoltarea, promovarea și finanțarea turismului, din a cărui componență fac parte reprezentanți ai mediului de afaceri, ai autorităților administrației publice centrale și locale, ai mediului academic, ai asociațiilor profesionale din domeniul turismului, parteneri de dezvoltare.
5.	ONT	Organ autonom, care implementează politicile și reglementările elaborate de autoritatea centrală în domeniu, Ministerul Culturii și are menirea să sprijine dezvoltarea turismului; să ofere servicii și asistență sectorului și să asigure activități de promovare și marketing întru creșterea veniturilor din turism.

6.	APL	a) inventariază principalele resurse turistice; b) participă la elaborarea rutelor turistice în conformitate cu programele de dezvoltare a turismului; c) creează condiții favorabile pentru activitatea în teritoriu a agenților economici din industria turismului și a asociațiilor obștești din domeniul turismului; d) contribuie la renovarea, protecția și conservarea resurselor turistice prin reglementarea impactului antropic și respectarea normelor de punere în valoare a acestora; e) delimitează și autorizează teritoriile pentru odihnă și agrement; f) întreprind acțiuni de amenajare turistică teritorială; g) asigură dotarea teritoriilor autorizate cu indicatoarele turistice necesare; h) contribuie la dotarea acestor teritorii cu facilități minime pentru vizitatori (locuri amenajate pentru prepararea și servirea mesei, pentru acumularea deșeurilor, grupuri sanitare etc.); i) contribuie la ameliorarea și protecția mediului prin elaborarea și realizarea unor acțiuni și programe speciale coordonate cu autoritatea centrală pentru resurse naturale și mediu; j) antrenează populația locală în activitatea turistică; k) contribuie la dezvoltarea diferitelor forme de turism în teritoriu.
7.	ISSNPC	Controlul calității serviciilor turistice în conformitate cu prevederile Legii nr.131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, în baza petițiilor și a sesizărilor consumatorilor privind calitatea nesatisfăcătoare a serviciilor turistice prestate.
8.	ASP	Evidența patrimoniului turistic. <i>Notă: potrivit Legii 220/2007 efectuează înregistrarea entităților juridice și deține Registrul de stat al persoanelor juridice, Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali, Registrul de stat al gospodăriilor țărănești (de fermier), prevăzut în Legea nr.1353/2000 privind gospodăriile țărănești (de fermier), resurse informaționale care sunt părți componente ale Registrului de stat al unităților de drept.</i>
9.	AI	a) Implementează politicile statului în domeniul promovării turismului, conform pct. 7 al Regulamentului său de activitate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 322/2018; b) aprobă rutele turistice naționale.
10.	IGSU (MAI)	Protecția și salvarea turiștilor care s-au confruntat cu situații excepționale.

2.2.2. Alte autorități publice cu atribuții ce au impact asupra activității turistice:

	Domeniul: APC/instituțiilor publice din subordine	Competențe în domeniul turismului
Economic		
1.	MDED	Elaborarea politicilor economice și de reglementare a activității de întreprinzător.
	ODA	Susținerea dezvoltării antreprenoriatului și implementarea programelor de stat de suport pentru dezvoltarea antreprenoriatului: - oferirea asistenței financiare nerambursabile; - oferirea de instruiți, mentorat, consultanță și infrastructură de suport; - facilitarea accesului la finanțare prin emiterea garanțiilor financiare și de stat; - asigurarea dialogului public privat.
Agricultură		
2.	MAIA	Elaborarea politicilor în domeniile agriculturii, agro-alimentar, dezvoltare rurală, subvenționare în agricultură și domeniul rural, etc.
3.	AIPA	Gestionarea resursele Fondului Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural , precum și resursele partenerilor de dezvoltare alocate spre administrare și de a realiza măsurile de intervenție pentru sectorul agricol.
4.	ONVV	Promovarea imaginii produselor vitivinicole pe piața internă și la export; susținerea dezvoltării și promovării "Oenoturismului" ; Ameliorarea competitivității filierei vitivinicole; Gestionarea Fondului Viei și Vinului.
Mediu		
5.	MM	Elaborarea politicilor pe domeniile: protecția mediului; schimbări climatice; gestionarea durabilă a resurselor naturale.
6.	AM	Implementarea politicilor de mediu: prevenirea poluării mediului; protecția aerului atmosferic și schimbările climatice; protecția și reglementarea utilizării resurselor de apă; protecția și reglementarea utilizării regnului animal și regnului vegetal, a resurselor biologice acvatice; conservarea biodiversității și managementul ariilor naturale protejate de stat; managementul deșeurilor; biosecuritatea.
7.	IPM	Implementarea politicilor statului în domeniul protecției mediului, utilizării raționale a resurselor naturale, siguranței ecologice, exercitarea controlului și supravegherii de stat, prevenirea și contracararea încălcărilor în domeniile de competență.
8.	AGRM	Cercetarea, evidența, reglementarea și controlul folosirii resurselor minerale, având drept scop implementarea politicii statului în domeniul cercetării geologice, folosirii raționale și protecției subsolului, conform prevederilor Codului subsolului/2009.

9.	Agenția "Moldsilva"	Implementarea politicii de stat în domeniile silviculturii și cinegeticii, în scopul dezvoltării durabile a sectorului forestier și cinegetic din fondul forestiei asigurând protecția și paza pădurilor și faunei, menținerea și conservarea biodiversității Republicii Moldova; promovarea și dezvoltarea turismului în ramura silvică, inclusiv a ecoturismului în ANPS.
Dezvoltare regională		
10.	MIDR	Elaborarea politicilor în domeniul infrastructurii rutiere, dezvoltare regională și locală, apă și sanitație, transport, construcție și urbanism.
11.	ADR	Implementarea strategiei naționale de dezvoltare regională, elaborarea strategiilor de dezvoltare regională și planurilor operaționale; formează parteneriate public-privat și scheme participative ale grupurilor regionale pentru planificarea strategică din cadrul procesului de formare a strategiei regionale; coordonează activitățile ce țin de dezvoltarea regională cu autoritățile publice centrale și locale, asociațiile obștești, alte instituții și organizații din cadrul societății civile și sectorului privat; asigură support în dezvoltarea proiectelor pentru Fondului național pentru dezvoltare regională.
Domeniul fiscal		
12.	MF	Elaborarea politicilor în următoarele domenii: finanțe publice: bugetar; datoria sectorului public; activele și patrimoniul statului; inspectare financiară; cheltuieli capitale publice; impozite și taxe; vamal; contabilitate și raportare în sistemul bugetar; contabilitate și audit în sectorul corporativ; achiziții publice; control financiar-public intern; salarizarea în sectorul bugetar; sectorul financiar-bancar și nebancar; metale prețioase și pietre prețioase; activitatea de evaluare.
13.	SFS	Administrarea fiscală prin crearea de condiții contribuabililor pentru conformare la respectarea legislației și monitorizarea procesului de conformare, aplicarea uniformă a politicii și reglementărilor în domeniul fiscal; control fiscal; administrarea, conform legii, a impozitelor, taxelor și altor venituri la bugetul de stat/național conform competențelor atribuite; eliberarea patentelor de întreprinzător.
Sănătate		
14.	MS	Elaborarea politicilor în domeniul ocrotirii sănătății.
15.	ANSP	Implementarea politicii statului în domeniile: supravegherii de stat, promovării și protecției sănătății publice; controlul de stat (inspecția) în sănătate; monitorizării și evaluării stării de sănătate a populației.
Siguranța alimentelor		
16.	ANSA	Implementarea politicilor statului în domeniile orientate spre garantarea siguranței alimentelor și a calității produselor alimentare, inclusiv a alcoolului etilic, a producției alcoolice și a produselor vitivinicole, întreținerea unui sistem de măsuri publice

		menite să asigure sănătatea animală și protecția plantelor, inofensivitatea produselor alimentare și a materiei prime, precum și protecția consumatorilor în domeniul alimentar, sanitar-veterinar și zootehnie.
Comerț		
17.	APL	Implementarea politicii de stat în domeniul comerțului în teritoriu în limita competențelor funcționale; autorizează desfășurarea comerțului în zone publice, organizează târguri și iarmaroace; asigură implementarea principiului „ghișeului unic” la verificarea datelor indicate în notificările depuse de comercianți; efectuează supravegherea în domeniul activității de comerț în conformitate cu legislația.

2.3. Subiecții activității turistice

2.3.1 Turoperatori și agenții de turism;

Turoperatorii și agențiile de turism sunt factori cheie în succesul industriei turismului.

Toroperatorii au ca scop sau funcție principală de a organiza serviciile oferite clientului. Serviciile de călătorie pot fi combinate în multe moduri diferite, astfel turoperatorii formează toate combinațiile de servicii de călătorie înglobate într-un singur produs de călătorie pentru care își asumă răspunderea pentru executarea corespunzătoare a acestuia.

Agentia de turism este una dintre cele mai importante organizatii din sectorul privat de turism, care joaca un rol important in intregul proces de dezvoltare a sectorului turismului. Agentia de turism este principalul distribuitor al produselor turistice care își asumă legatura de intermediere între agentii economici și între cei ce presteaza serviciile turistice. O agenție de turism, în esență este un comerciant cu amănuntul privat.

Activități ce pot fi desfășurate de turoperatori și agențiile de turism:

Turoperatori (art. 11 al Legii nr. 352/2006)	Agenții de turism (art. 12 al Legii nr. 352/2006)
<i>a) contractarea de servicii turistice de la agenții economici care prestează direct astfel de servicii (unități de cazare, unități de servire a mesei, agenți transportatori, unități de prestare a serviciilor de agrement) și formarea de pachete turistice;</i> <i>b) comercializarea pachetelor turistice proprii prin intermediul agențiilor de turism sau direct consumatorilor;</i> <i>c) rezervarea și comercializarea de bilete pentru diverse mijloace de transport, pentru spectacole și pentru alte manifestări culturale;</i>	<i>a) comercializarea pachetelor turistice contractate de la turoperatori;</i> <i>b) comercializarea serviciilor proprii, precum și a serviciilor contractate de la alte agenții de turism;</i> <i>c) vânzarea serviciilor proprii altor agenții de turism;</i> <i>d) rezervarea și comercializarea biletelor pentru diverse mijloace de transport, pentru spectacole și pentru alte manifestări culturale.</i>

d) organizarea de congrese, conferințe, întruniri sportive și culturale, dacă acestea implică prestarea serviciilor turistice.	
--	--

Obligațiile turoperatorilor și agențiilor de turism:

- să presteze în totalitate serviciile prevăzute în contractul de servicii turistice;
- să pună la dispoziția turiștilor informații exhaustive privind programul turistic propus, procedurile consulare, drepturile și obligațiile turiștilor, condițiile de asigurare, modul de reparare a prejudiciilor și condițiile de renunțare la servicii;
- să furnizeze turiștilor informații corecte, complete și clare privind țara de aflare temporară: actele normative ale acesteia, obiceiurile, valorile și tradițiile, precum și alte particularități locale;
- să repare prejudiciile cauzate turiștilor în cazurile de încălcare a clauzelor contractului de servicii turistice;
- să păstreze confidențialitatea numelor și adreselor clienților lor, cu excepțiile prevăzute de legislație;
- să asigure exploatarea durabilă și conservarea patrimoniului turistic, precum și protecția

Important: Aspecte fiscale privind impozitarea cu TVA a serviciilor turistice:

"Pachetele de servicii turistice" pot fi formate doar de turooperatori fiind scutite de plata TVA, fără drept de deducere (alin. (1), pct. 10), art. 103 al Codului Fiscal). Respectiv: TVA la vânzarea "pachetelor de servicii turistice" nu se calculează!

Serviciul turistic ce se livrează separat (dacă nu face parte din "pachetul de servicii turistice" (ce corespunde Legii 352/2006, acesta se impozitează conform cotei TVA stabilite pentru serviciul dat (după caz: - la cota TVA standart, la cota TVA redusă sau sunt scutite de plata TVA, fără drept de deducere).

Scutirea prevăzută la art.103 alin.(1) pct.10) din Codul fiscal, se va aplica la costul nemijlocit al serviciilor turistice ce formează pachetul turistic livrat de turooperatori și agențiile de turism, iar comisionul, mărimea căruia o constituie diferența dintre prețul de comercializare a pachetului turistic și valoarea scutită de TVA (costul nemijlocit a serviciilor turistice), se va impozita cu TVA la cota standard de 20%.

mediului.

2.3.2 Birourile/centrele de informare turistică;

Informația joacă un rol fundamental în turism. Astfel, birourile/centrele de informare turistică pot oferi informații și ajutor oricăror turiști actuali sau potențiali dintr-o destinație și zonele înconjurătoare. Ele acționează ca punct de contact principal pentru întrebările de planificare a călătoriilor ale turiștilor, precum și un loc unde afacerile locale și agențiile de turism pot merge pentru a-și promova produsele și serviciile.

Biroul/centrul de informare turistică al unei locații poate juca o varietate de roluri, dar și trebuie considerat ca un jucător cheie în dezvoltarea și marketingul unei destinații și ofertei turistice dintr-o anumită regiune sau localitate.

De menționat că potrivit ultimelor tendințe, la înființarea birourilor/centrelor de informare turistică este extrem de judicios și important de a considera utilizarea tehnologiei digitale, a produselor și serviciilor turistice moderne și îmbunătățite.

Activități ce pot fi desfășurate de birourile/centrele de informare turistică:

- promovarea produsului turistic național și a agenților economici din industria turismului, inclusiv prin editarea și distribuirea publicațiilor informaționale și cartografice despre serviciile turistice, obiectivele și localitățile turistice;
- rezervarea spațiilor de cazare, a biletelor pentru diverse mijloace de transport, pentru spectacole, manifestări sportive etc.

Entități ce pot crea birourile/centrele de informare turistică:

- autorități ale administrației publice centrale și locale;
- persoane fizice;
- asociații profesionale din domeniul turismului;
- agenți economici din industria turismului în conformitate cu legislația.

Potrivit art. 17 (3) al Legii 352/2006 „Activitatea birourilor/centrelor de informare turistică se desfășoară în conformitate cu regulamentele proprii, elaborate în baza Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea birourilor/centrelor de informare turistică, aprobat de Guvern”.

Important: Misiunile diplomatice ale Republicii Moldova din țările în care se creează atare birouri/centre de informare turistică le acordă asistența logistică necesară.

2.3.3 Structuri de primire turistică

Procedura de clasificare a structurilor de primire turistică cu funcții de cazare se efectuează conform Normelor metodologice și criteriile de clasificare a structurilor de primire turistică cu funcții de cazare și de servire a mesei (HG 643/2002) și și Hotărîrii Guvernului nr.1209/2007 cu privire la prestarea serviciilor de alimentație publică.

În Republica Moldova pot funcționa următoarele tipuri de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, clasificate astfel:

Tipuri:	Repere succinte a definiției structurilor de primire turistică	Categorii de clasificare (stele)
hotel	în clădiri/corpurile de clădiri (camera/apartamente dotate corespunzător, dispune de recepție și de spații de servire a mesei în incintă).	5, 4, 3, 2, 1
hotel-apartament	în clădiri/corpurile de clădiri (apartamente/garsoniere, dotate încât să asigure păstrarea și prepararea alimentelor, precum și servirea mesei în incinta acestora)	5, 4, 3, 2

motel	situată de regulă în afara localităților, în imediata apropiere a arterelor rutiere importante (dotată și amenajată atât pentru cazare și masă, cât și pentru parcare mijloacelor de transport în condiții de deplină siguranță).	3, 2, 1
vilă turistică	situată, de regulă, în zone de interes turistic în clădire independentă cu capacitate relativ redusă.	5, 4, 3, 2, 1
bungalou	realizată, de regulă, din lemn sau din alte materiale ușoare, adecvate condițiilor climaterice din zona geografică respective, cu capacitate redusă.	3, 2, 1
pensiune turistică	situată într-o localitate urbană sau rurală, cu o capacitate între 3 și 20 de camere, funcționând în locuințe private/clădiri independente, care asigură și pregătirea, și servirea mesei.	4, 3, 2, 1
pensiune agroturistică	situată într-o localitate rurală sau pe teren cu destinație agricolă, fără schimbarea destinației terenului respectiv, cu o capacitate între 3 și 20 de camere, funcționând în locuințe private/în clădiri independente, care asigură o parte din alimentația turiștilor cu produse din gospodăria proprie.	3, 2, 1
casă rurală	organizată în baza unei case (gospodării) proprietate privată în stil arhitectural tradițional (regional, zonal sau local), cu o capacitate de pînă la 3 camere, pentru cazarea a maximum 10 persoane, respectînd, la deservirea turiștilor, tradițiile populare de trai, muncă și odihnă. Alimentația se asigură cu produse din producția proprie sau cu produse crescute în gospodăriile din localitate sau din preajmă.	3, 2, 1
camping	sezonieră, în căsuțe de lemn, corturi sau rulote, amenajate astfel încît să asigure parcare mijloacelor de transport, pregătirea mîncării și prestarea serviciilor aferente.	4, 3, 2, 1
sat de vacanță	ansamblu de clădiri, de regulă, vile sau bungalouri, amplasat într-un perimetru bine determinat, care asigură turiștilor servicii de cazare, de alimentație și o gamă largă de prestații turistice suplimentare (de agrement, sportive, culturale etc.).	3, 2
tabără de vacanță	ansamblu de clădiri cu capacități de pînă la 10 paturi într-o cameră, amplasat într-un perimetru bine determinat, care asigură copiilor și adolescenților, cu vîrsta între 7-16 ani, servicii de cazare, de alimentație și o gamă largă de prestații suplimentare specifice.	2, 1
apartament sau cameră de închiriat în locuințe familiale	un număr limitat de spații din locuințe private, care asigură și posibilitatea de pregătire a hranei în comun cu locatarul.	3, 2, 1

botel	pe vase plutitoare (nave maritime/fluviiale) bine amenajate în scopul călătoriei sau ca hotel plutitor, ancorat în porturi sau în locuri special amenajate.	5, 4, 3, 2, 1
-------	---	---------------

Aspecte ale procesului de eliberare și deținere a certificatelor de clasificare.	
Entitatea responsabilă	ASP
Documente ce sunt prezentate ASP	• cerere; • copia înștiințării de recepționare a notificării privind inițierea activității de comerț depuse la APL pe al cărei teritoriu se va desfășura activitatea turistică; • schița privind amplasarea structurii de primire turistică; • structura, amplasarea și nominalizarea camerelor, respectiv a spațiilor de servire a mesei; • fișa privind încadrarea nominală a spațiilor de cazare sau de servire a mesei pe categorii; • schema de încadrare a personalului;
Verificarea respectării criteriilor minime de clasificare	ASP la fața locului, în prezența reprezentantului structurii, întocmind nota de verificare, în 2 exemplare (1 exemplar se transmite solicitantului).
Termeni de eliberare	Decizia privind acordarea/neacordarea categoriei de clasificare - pînă la 10 zile. Pentru confirmarea categoriei acordate, ASP, în termen de 10 zile de la data emiterii deciziei privind acordarea categoriei de clasificare, va elibera certificatul de clasificare. <i>Certificatul de clasificare se consideră acordat dacă Agenția Servicii Publice nu răspunde solicitantului în termenul indicat.</i>
Termen de valabilitate	Nedeterminat.
Cost	Gratis
Afișarea certificatului de clasificare	La un loc vizibil pentru toți clienții structurii.
Afișarea planșetei cu înscrierea categoriei	În termen de 30 zile de la data eliberării certificatului de clasificare (conform modelului stabilit de Guvern).
Eventuale modificări a dotărilor/serviciilor	Structura este obligată să solicite o nouă clasificare în termen de 10 zile de la apariția modificărilor.

Contracarea fenomenului de indicare a categoriei unității de cazare fără deținerea certificatului de clasificare a structurii de primire turistică este prevăzută în Codului contravențional :

"art.344 (10) Încălcarea cerințelor legislației în vigoare privind indicarea categoriei de clasificare a structurii de primire turistică prin:

a) afișarea de către structura de primire turistică a categoriei de clasificare fără a deține certificat de clasificare - se sancționează cu amendă de la 40 la 45 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere;

b) afișarea repetată, pe parcursul unui an, de către structura de primire turistică a categoriei de clasificare fără a deține certificat de clasificare se sancționează cu amendă de la 80 la 90 de u.c. aplicată persoanei cu funcție de răspundere”.

Important: Aspecte fiscale privind impozitarea cu TVA la serviciile de cazare :

Cota TVA 8% – la serviciile de cazare, indiferent de categoria de confort, în hotel, hotel-apartament, motel, vilă turistică, bungalou, pensiune turistică, pensiune agroturistică, camping, sat de vacanță sau tabără de vacanță, care se atribuie la secțiunea I a Clasificatorului activităților din economia Moldovei;

2.3.4 Patenta de întreprinzător: Sistemul simplificat de înregistrare, impozitare, evidență și de dări de seamă în baza utilizării patentei de întreprinzător.

Eliberarea patentei, prelungirea termenului ei de valabilitate, anularea sau suspendarea acesteia, precum și încasarea taxei respective, se efectuează de SFS și după caz de primărie*.

**Notă: Patenta poate fi eliberată de primăria în a cărei rază de administrare solicitantul intenționează să-și desfășoare activitatea în baza patentei, în cazul în care în localitatea respectivă nu este amplasată subdiviziunea Serviciului Fiscal de Stat, și aceasta este valabilă numai pe teritoriul administrat de primăria care a eliberat-o.*

Cererea de eliberare a patentei:

La cerere se indică:

- a) prenumele, numele și domiciliul solicitantului;
- b) genul de activitate;
- c) durata patentei;
- d) tipul mijlocului de transport și numărul de înmatriculare al acestuia, dacă se prevede că acest mijloc de transport va fi utilizat la desfășurarea activității menționate.

Durata activității:

Patenta se eliberează sau se prelungește pe o durată de o lună sau, la dorința solicitantului, pe o durată mai mare.

Notificarea autorităților administrației publice locale privind lansarea activității de către casele rurale:

Casele rurale (genul de activitate 2.50 ” Servicii de cazare și masă prestate de proprietarii caselor rurale” (**patenta se eliberează pentru o singură casă rurală**) urmează să lanseze activitatea în baza notificării APL I privind lansarea activității (solicitantul patentei pentru prestarea serviciilor de cazare și alimentație de către casa rurală, nu depune notificarea în sensul Legii nr.231/2010, ci doar notifică (informează) autoritatea administrației publice locale despre lansarea activității, pe teritoriul acesteia).

Sistemul de impozitare și taxe:

- Taxa pentru patentă în formă fixă*;
- Contribuția de asigurare socială de stat și a primei de asigurare obligatorie de asistență medicală:

- Condițiile de asigurare socială de stat a titularilor patentei se stabilesc în temeiul Legii nr. 489/1999 privind sistemul public de asigurări sociale, în baza Legii nr. 419/2023 privind bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2024. Respectiv pentru a. 2024 - 17522 de lei sau 1460,17 lei lunar (excepție: pensionarii, persoanele cu dizabilități, precum și a persoanelor care dețin statut de angajator);
- Prima de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, calculată pentru categoriile de plătitori **care se asigură în mod individual (inclusiv pentru deținătorii de patentă), este stabilită** conform prevederilor Legii nr.489/1999, în baza Legii nr. 420/2023 a fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală pe anul 2024. Pentru a. 2024 - 12636 de lei.

Titularului patentei nu este obligat sa prezente darile de seama financiare si statistice, sa tina evidenta contabila si financiara, sa efectueze operatii de casa si decontari, precum si nici impozitul pe venit nu i se reține la sursa de plata*.

**Veniturile din vânzări ale titularului de patentă urmează să nu depășească 300000 de lei într-o perioadă de 12 luni consecutive. Suma veniturilor ce depășește această sumă, este considerată ca venit impozabil - se va taxa cu cota standard de 12 %.*

Tabel: Cuantumul taxei lunare pentru patenta de întreprinzător conex genurilor de activitate ce prevăd prestarea serviciilor în domeniul turismului:

Genul de activitate	Cuantumul taxei lunare, lei		
	Chișinău, Bălți, Bender, Tiraspol	Celelalte municipii, orașe	Localitățile rurale
2.49. Servicii de ghidaj turistic prestate de către ghizi de turism, inclusiv cu transport propriu.	300	300	300
2.50. Servicii de cazare și masă prestate de proprietarii caselor rurale (cu excepția mun. Chișinău, Bălți, Bender și Tiraspol).	-	300	300
2.51. Servicii de prezentare și instruire pe teme enogastronomice (prepararea și degustarea bucatelor și băuturilor locale tradiționale), de confecționare a articolelor meșteșugărești de artă populară (artizanat), de prezentare a obiceiurilor și tradițiilor locale, pentru adulți și copii (individual și în grupe de până la 20 de persoane).	300	300	300

Sursa: Anexa la Legea 93/1998

Activitățile desfășurate de titularii patentelor pe baza patentei de întreprinzător se includ în "Lista genurilor de activitate al caror specific permite efectuarea încasarilor banești în numerar fara aplicarea echipamentelor de casa și de control" (Hotărârea Guvernului 141 din 27.02.2029)

tranzacții cu întreprinderea individuală al cărei fondator este el sau careva dintremembrii failiei sale, cu societatea în nume colectiv ori în comandită, al cărei asociat cu răspundere deplină este el sau careva dintre membrii familiei sale.;Doi sau câțiva titulari de patente se pot asocia în scopul desfășurării în comun a activității

Important:

Deținătorul patentei de întreprinzător nu poate să transmită patenta unei alte persoane (este valabilă doar pentru titularul patentei;

Se interzice deținerea de către același titular a două sau mai multe patente valabile concomitent pentru același gen de activitate desfășurată în același loc;

Titularul patentei poate desfășura activitatea de întreprinzător specificată în patentă pe întreg teritoriul țării dacă în patentă nu este indicat altfel;

Genurile de activitate menționate la pozițiile 2.50 și 2.51 din anexa la Legea 93/1998 se permite până la 31 decembrie 2025;

Titularul patentei nu este în drept: a) să angajeze lucrători pentru desfășurarea activității de întreprinzător specificate în patentă; b) să încheie de întreprinzător, în baza contractului de activitate în comun;

Relațiile dintre titularul patentei și organele de control se reglementează prin prezenta lege, Codul fiscal și legislația civilă.;

Titularul patentei este obligat: ă afișeze patenta sau copia ei, autenticată de notar într-un loc vizibil la locurile unde își desfășoară activitatea.

Desfășurarea activității caselor rurale, se efectuează cu respectarea cerințelor legislației în vigoare, ce prevede:

Deținerea patentei la genul de activitate ” 2.50. Servicii de cazare și masă prestate de proprietarii caselor rurale” (cu excepția mun. Chișinău, Bălți, Bender și Tiraspol)	• <i>patenta se eliberează pentru o singură casă rurală;</i> • <i>la cererea de eliberare a patentei se anexează copia extrasului din registrul bunurilor imobile sau din registrul de evidență a gospodăriilor populației aferente casei rurale care va fi folosită în cadrul activității respective</i>
Notificare APL I privind lansarea activității;	<i>notificării autorităților APL privind lansarea activității, în sensul . art.252 alin. (2) al Legii nr.352/2006, prezumă doar informarea APL privind lansarea activității, dar nu respectarea procedurii reglementate de Legea nr.231/2010 cu privire la comerul interior, care stipulează procedura de notificare a inițierii activității de comerț.</i>

Care acte mai sunt necesare pentru activitatea caselor rurale?	În cazul cînd casa rurală oferă alimentație, membrii familiei implicați în deservirea turiștilor sînt obligați să dețină certificate medicale , iar produsele de origine animală și vegetală utilizate în alimentație sînt supuse obligatoriu certificării sanitar-veterinare . Se impune respectarea de casele rurale a unui set minim de reglementări specifice în domeniul prevenirii și stingerii incendiilor:
--	---

2.3.4.2 Activitatea ghizilor

Ghidarea este una din activitățile de bază în turism. Generic, ghidul turistic este acea persoană care îndrumă în mod profesionist turiștii sau vizitatorii în zone, locații și alte facilități selectate, oferindu-le informații profesionale, training și îndrumare, în conformitate cu natura contractuală a furnizării serviciilor (de ghidaj). În RM, în cadrul ASEM funcționează Școala Superioară de Turism și Servicii Hoteliere, care include la specialitățile de reciclare inclusiv și "Ghid turistic".

Începînd cu 26 iulie 2020, Legea cu privire la patenta de întreprinzător nr. 93/1998 permite desfășurarea în baza patentei de întreprinzător a genului de activitate "Servicii de ghidaj turistic de către ghizi de turism, inclusiv cu transport propriu".

Serviciile de ghidaj turistic pot fi prestate de către titularii de patenta numai cu utilizarea transportului la care ghidul are cel puțin drepturile de posesiune și de folosință asupra transportului utilizat la prestarea serviciilor (transport propriu obținut în baza contractului de transmitere în posesie și/sau folosință (locațiune, leasing operațional, financiar). Astfel, conducerea transportului utilizat în prestarea serviciilor de ghidaj poate fi realizată de ghid sau turistul care a achitat serviciile de ghidaj însoțit respectiv de titularul de patentă ce prestează serviciile de ghidaj .

De menționat că potrivit art. 4 alin. (3) al Legii sus-vizate, împreună cu cererea de eliberare a patentei pentru desfășurarea acestui gen de activitate, solicitantul patentei urmează să prezinte **copia de pe diplomă sau de pe alt act privind studiile ce confirmă nivelul de calificare necesar desfășurării genului de activitate respectiv.**

2.3.4.3 Activitatea de comerț în cadrul târgurilor, iarmaroacelor, manifestărilor culturale, turistice, sportive și al altor evenimente similare.

Cum se desfășoară activitatea comerț ambulant în cadrul acestor evenimente?	<i>Potrivit art. 21⁵ din Legea cu privire la comerțul interior nr. 231/2010, prin dispoziția primarului, autoritatea administrației publice locale are dreptul să stabilească cerințe privind desfășurarea activităților de comerț în cadrul târgurilor, iarmaroacelor, manifestărilor culturale turistice, sportive și ale altor evenimente similare, inclusiv să permită desfășurarea acestora fără depunerea notificării.</i>
Perioada de desfășurare a evenimentelor	<i>Max pînă la 35 zile per eveniment permis spre desfășurare.</i>

Accesul spre participare la eveniment	• în baza înștiințării de recepționare a notificării activității de comerț de către APL, sau a permisului de acces emis de autoritatea administrației publice locale în cazul evenimentelor desfășurate fără depunerea notificării.
Se permite efectuarea încasărilor bănești în numerar fără utilizarea masinilor de casă și control (MCC)?	• se permite efectuarea încasărilor bănești în numerar fără utilizarea MCC la comercializarea către populație a bunurilor și serviciilor de alimentație publică, în perioada desfășurării iarmaroacelor, expozițiilor, festivalurilor și diverselor măsuri cultural-sportive – în parcuri și străzi, precum și în alte locuri publice, autorizate de autoritățile publice locale și/sau centrale cu informarea Serviciului Fiscal de Stat. (Rgulamentul cu privire la aplicarea MCC control pentru efectuarea decontărilor în numerar (anexa nr. 5 la HG nr. 474/1998 cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control cu memorie fiscală pentru efectuarea decontărilor în numerar). • agentul economic participant are obligația să elibereze cumpărătorilor bonuri de plată, în cazurile în care aceștia le vor solicita. La finele zilei de gestiune să întocmească pe vânzările efectuate un bon de plată totalizator (vânzările pentru care au fost eliberate bonuri de plată în particular nu se includ).
Activități alimentație publică în cadrul evenimentelor, necesită autorizație sanitar-veterinară?	• Sunt supuse autorizării sanitar – veterinare, conform domeniul reglementat.
Cerințe privind personalul antrenat în prestarea serviciilor din domeniul alimentar.	• Persoanele trebuie să dețină certificate medicale privind starea sănătății, eliberate de instituțiile medico-sanitare de stat sau private*.

CAPITOLUL 3. Reglementarea generală a activității de antreprenoriat în RM

3.1 Formele organizatorico-juridice ale activității de antreprenoriat

I. Societăți comerciale (SC)

Societate în nume colectiv:	<i>este SC al cărei asociați practică, în conformitate cu actul de constituire, activitate de întreprinzător în numele societății și răspund solidar și nelimitat pentru obligațiile acesteia. Numărul asociaților nu poate fi mai mic de 2 și nici mai mare de 20 de persoane fizice sau juridice. O persoană fizică sau juridică poate fi asociatul numai al unei societăți în nume colectiv.</i>
Societate în comandită:	<i>este SC în care, de rînd cu asociații care practică în numele societății activitate de întreprinzător și poartă răspundere solidară nelimitată pentru obligațiile acesteia (comanditați), există unul sau mai mulți asociați-finanțatori (comanditari) care nu participă la activitatea de întreprinzător a societății și suportă în limita aportului depus riscul pierderilor ce rezultă din activitatea societății. Persoana poate fi comanditat doar într-o singură societate în comandită. Asociatul societății în nume colectiv nu poate fi comanditat în societatea în comandită. Comanditul din societatea în comandită nu poate fi asociat al societății în nume colectiv.</i>
Societate cu răspundere limitată (SRL):	<i>este societatea comercială al cărei capital social este divizat în părți sociale conform actului de constituire și ale cărei obligații sînt garantate cu patrimoniul societății.</i>
Societate pe acțiuni (SA):	<i>este societatea comercială al cărei capital social este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sînt garantate cu patrimoniul societății.</i>
Cooperativa:	<i>este asociația benevolă de persoane fizice și juridice, organizată pe principii corporative în scopul favorizării și garantării, prin acțiunile comune ale membrilor săi, a intereselor lor economice și a altor interese legale. (2) Cooperativa nu poate avea mai puțin de 5 membri. Calitatea de membru de cooperativă o poate avea persoana fizică de la vîrsta de 16 ani și persoana juridică.</i>

Activitatea de muncă individuală cu caracter de întreprinzător:

Întreprindere individuală:	<i>Întreprinderea individuală nu este persoana juridică și se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoana fizică întreprinzător individual. Patrimoniul întreprinderii individuale este inseparabil.</i>
În baza patentei de întreprinzător:	<i>Se desfășoară în baza "patentei" care este un certificat de stat nominativ, ce atestă dreptul de a desfășura genul de activitate de întreprinzător indicat în ea în decursul unei anumite perioade de timp (Legea 93/1998).</i>

3.2 Înregistrarea de stat a persoanelor juridice (societăți comerciale) și fizice (întreprinzători individuali)

Potrivit Legii nr.220/2007 înregistrarea de stat a persoanelor juridice și fizice întreprinzători individuali, se efectuează de către ASP, prin structurile sale teritoriale.

Termenii înregistrării de stat	<i>Înregistrarea de stat a persoanelor juridice, sucursalelor acestora, precum și a întreprinzătorilor individuali, se efectuează în zi lucrătoare în termen de 24 de ore, care se calculează din ziua lucrătoare imediat următoare celei în care au fost prezentate documentele necesare înregistrării.</i>
Documente necesare	<i>a) cererea de înregistrare, semnată de fondatorul desemnat prin hotărârea de constituire sau, după caz, semnată de o altă persoană împuternicită prin hotărârea de constituire conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat; b) hotărârea de constituire și actele de constituire ale persoanei juridice, în funcție de forma juridică de organizare, în două exemplare; c) documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare (24 ore -1149 lei, dar pentru întreprinderile debutante -gratuit; 4 ore - 4596 lei),</i>
Atribuirea numărului de identificare și luare la evidență a entității juridice	<i>Persoanei juridice i se atribuie, la înregistrare, un număr de identificare de stat (IDNO) ce atestă înscrierea în Registrul de stat și luarea la evidență de către SFS. Numărul de identificare de stat, care reprezintă și codul fiscal al persoanei juridice înregistrate, se indică pe foaia de titlu a actelor de constituire. ASP asigură luare la evidență fiscală, statistică, medicală și socială a persoanei juridice prin transmitere autorităților vizate, în format electronic, a datelor privind înregistrarea.</i>
Denumirea persoanei juridice	• Persoana juridică își desfășoară activitatea sub o denumire proprie, care se înregistrează la organul înregistrării de stat; • Denumirea include, în limba română, forma de organizare juridică. În denumire pot fi utilizate cuvinte din alte limbi, care se transcriu cu caractere latine și, de regulă, se scriu între ghilimele; • Pînă la înregistrarea persoanei juridice, ASP verifică denumirea acesteia sub aspectul disponibilității, distinctivității și al corectitudinii lingvistice; • La cerere denumirea, poate fi rezervată de către ASP, pînă la 6 luni; • Se permite înregistrarea unei denumiri care conține denumirea oficială sau istorică a statului/abrevieri/derivate solicitantul deține permisiunea corespunzătoare, care se acordă și se retrage în modul și în condițiile stabilite de către Guvern.

3.3 Controlul de stat asupra activității de întreprinzător

Aspecte generale privind controlul de stat a activității de întreprinzător (Legea 131/2012)	
Dispozițiile legii nu se extend asupra controalelor:	<i>a) organelor de urmărire penală, b) auditului public extern și intern; c) în domeniul financiar (bancar și nebancar); d)</i>

	<i>procesului de trecere a frontierei de stat și în domeniul vamal, cu excepția controlului vamal ulterior prin audit postvămuire, e) fiscale, cu excepția înregistrării, supravegherii și raportării controalelor în RSC; controalelor efectuate pentru identificarea cazurilor/faptelor de desfășurare a activității de întreprinzător fără înregistrare la autoritățile publice competente ori cu act de înregistrare declarat nevalabil.</i>
Dispozițiile legii se aplică în măsura în care nu contravin prevederilor legislației de specialitate a următoarelor autorități publice:	<i>Activitatea de control și supraveghere a autorităților publice centrale de reglementare - ANRE, ANRCETI, CC, CA, CNPDCP.</i>
Autoritatea publică responsabilă de supravegherea controalelor de stat	<i>Cancelaria de stat (Direcția supravegherea controalelor de stat).</i>
Ce este control de stat?	<i>Totalitatea acțiunilor de verificare a respectării de către persoanele supuse controlului a prevederilor legislației, realizate de un organ abilitat cu funcții de control sau de un grup de instituții similare.</i>
Ce nu este control de stat?	<i>Nu se consideră control de stat solicitarea informației de către organul de control fără efectuarea unei vizite la fața locului, dacă această informație este indispensabilă pentru planificarea controalelor în baza criteriilor de risc, conform metodologiei aferente domeniului de control, și este deținută de persoana supusă controlului.</i>
Tipuri de control	<i>Control comun; Control planificat; Control inopinat.</i>
Există un plan calendaristic al controalelor de stat?	<i>Planul controalelor se înregistrează de către fiecare organ abilitat cu funcții de control în Registrul de stat al controalelor pînă la data de 1 decembrie a anului care precede anul calendaristic la care se referă planul controalelor.</i>
Registrul de stat a controalelor (RSC)	<i>Platformă online comună, asigură automatizarea planificării/evidenței controalelor planificate și inopinate și publicării acestora pe portalul public controale.gov.md. Platforma: - generează graficul trimestrial unic al controalelor; - identifiă suprapunerea controalelor planificate de mai multe organe de control asupra aceluiași agent economic; - semnalează încălcarea prevederilor legislative de către un organ de control; - La 48 ore de la efectuarea controlului, informațiile de bază aferente controlului sunt făcute publice; - Sistemul oferă fiecărui agent economic posibilitatea de a ține condica controalelor în format electronic;</i>

	- Permite circulația electronică, inter-instituțională a documentelor aferente întregului ciclu de control: Planificare - Decizie - Delegație - Act de control.
Periodicitatea controalelor planificate	Unul și același organ de control nu este în drept să efectueze controlul planificat mai mult decât o dată într-un an calendaristic asupra uneia și aceleiași persoane /obiect al controlului, cu excepția cazurilor în care se impune o frecvență mai înaltă a controalelor conform metodologiei de planificare a controlului în baza criteriilor de risc, aplicată domeniului de control în cauză.
Condiții pentru începerea controlului de către inspectorul de control (cumulativ)	Controlul poate fi exercitat doar de <i>inspectorii specificați expres în delegația de control și doar în timpul programului de activitate al persoanei controlate sau al subdiviziunii acesteia, cu:</i> <i>a) prezentarea legitimației;</i> <i>b) înmînarea exemplarului delegației de control;</i> <i>c) în cazul controalelor inopinate - existența probelor care demonstrează prezența unuia sau mai multor temeiuri dintre cele specificate la art. 19 al legii 131/2012,;</i> <i>d) în cazul controalelor planificate - expirarea termenului minim de notificare specificat la art. 18 al Legii 131/2012 (organul de control este obligat să expedieze persoanei supuse controlului un exemplar al delegației de control astfel încît între momentul primirii efective a exemplarului și momentul începerii controlului să treacă cel puțin 5 zile lucrătoare, dar nu mai mult de 15 zile lucrătoare).;</i> <i>e) înregistrarea delegației de control în RSC, în cazul controlului inopinat – și a notei de motivare.</i>
Ce informație poate fi solicitată de organul de control?	Doar informația care este obligatorie de a fi deținută și acordată conform legii de către persoana supusă controlului.
Încheierea controlului	Organele de control sînt obligate să includă în RSC procesul-verbal de control (în cazul întocmirii pe suport de hîrtie a procesului-verbal de control și a notei de motivare a controlului inopinat, copiile electronice ale acestora se includ în Registrul de stat al controalelor în termen de cel mult 5 zile lucrătoare de la data emiterii acestora).
Costuri	Toate cheltuielile ce țin de efectuarea controalelor sînt suportate de organele de control, cu excepția cazurilor prevăzute expres de lege.
Control consultativ	Controalele planificate efectuate pe parcursul primilor 3 ani de activitate de la data înregistrării de stat, au caracter consultativ, cu excepția cazurilor grave.

Lista organelor de control și domeniile aferente acestora (anexă la Legea 131/2012), relevant domeniul turismului

Nr. crt.	Organul de control	Domeniul de control
1	ANSA	Sanitar-veterinar, fitosanitar, siguranța alimentelor și a materialelor care vin în contact cu produsele alimentare aflate în uz pe întreg lanțul alimentar, producerea și circulația vinului și a produselor alcoolice, protecția consumatorilor în domeniul alimentar, producția agroalimentară ecologică.
2	ISSPNPC	Supravegherea grupurilor/categoriilor de produse din domeniile de competență conform Legii nr. 162/2023 privind supravegherea pieței și conformitatea produselor, supravegherea conformității serviciilor (inclusiv turistice).
3	INST	Siguranța obiectivelor industriale și a instalațiilor tehnice potențial periculoase, siguranța antiincendiară și protecția civilă, construcții și urbanism, geodezie, cartografie și geoinformatică, etc
4	ANSP	Supravegherea sănătății publice. Supravegherea grupurilor/ categoriilor de produse din domeniile de competență conform Legii nr. 162/2023 privind supravegherea pieței și conformitatea produselor, inclusiv a materialelor care vin în contact cu produsele alimentare plasate pe piață, cu excepția celor aflate în uz pe întreg lanțul alimentar. Protecția consumatorilor în domeniul serviciilor prestate de prestatorii de servicii medicale.
5	IPM	Protecția mediului, a aerului atmosferic, a florei și faunei, a resurselor forestiere, piscicole, acvatice, a solului, subsolului și a resurselor naturale. Respectarea corectitudinii calculului și a volumului plăților virate la buget pentru poluarea mediului, pentru depozitarea deșeurilor de producție, pentru emisiile și deversările de poluanți. Gestionarea deșeurilor și a substanțelor chimice. Supravegherea grupurilor/categoriilor de produse din domeniile de competență conform Legii nr. 162/2023 privind supravegherea pieței și conformitatea produselor.
6	SV	Respectarea măsurilor de politică economică, respectarea drepturilor de import și de export la introducerea și la scoaterea bunurilor în/de pe teritoriul Republicii Moldova. Respectarea legislației vamale la introducerea și la scoaterea bunurilor în/din destinația vamală.
7	SFS	Domeniul fiscal, respectarea obligațiilor pecuniare față de bugetul public național în limita competențelor stabilite de lege, a obligațiilor față de bugetul asigurărilor sociale de stat, calcularea corectă și virarea în termen a primelor de asigurare obligatorii de asistență medicală. Respectarea condițiilor de licențiere, de autorizare sau de certificare în domeniul aferent
8	ANTA	Îndeplinirea condițiilor stipulate în acordurile internaționale din domeniul transportului rutier. Protecția consumatorilor în domeniul transportului rutier. Combaterea transportului rutier ilicit. Respectarea de

		către operatorii de transport rutier a cerințelor de calitate și securitate în cadrul prestării serviciilor de transport rutier de persoane și de mărfuri.
9	AAC	Siguranța zborurilor. Calitatea serviciilor prestate de aviația civilă. Protecția consumatorilor în domeniul transportului aeronic. Securitatea aeronautică.
10	AN	Securitatea și siguranța navigației pe căile navigabile interne și în raza portuară. Calitatea și inofensivitatea serviciilor de transport naval și a navigației în general. Protecția consumatorilor în domeniul transportului naval.
11	ISM	Respectarea prevederilor legale referitoare la raporturile de muncă, intermedierea muncii și activitatea agenților private și a intermediarilor nelicențiați care desfășoară activități legate de plasarea în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor Republicii Moldova. Securitatea și sănătatea în muncă, respectarea corectitudinii în stabilirea, calcularea și plata indemnizațiilor de incapacitate temporară de muncă achitate de angajator. Respectarea condițiilor de licențiere în domeniul aferent
13	AF	Siguranța transportului feroviar. Calitatea serviciilor de transport feroviar. Protecția consumatorilor în domeniul transportului feroviar.

3.4 Notificarea activității de comerț

Ce este notificarea activității de comerț?	<i>Este o manifestare de voință a deponentului, prin care APL i se notifică condițiile de inițiere, modificare, suspendare sau încetare a activității de comerț, conformarea pe propria răspundere la condițiile stabilite prin lege pentru desfășurarea activității de comerț, precum și asumarea unor drepturi și obligații;</i>
Pentru desfășurarea căror genuri de activitate este necesară depunerea notificării privind inițierea activității de comerț ?	<i>În conformitate cu prevederile art.2 (2) al Legii nr. 231/2010 „Cu privire la comerțul interior” - activitățile de comerț cu produse alimentare, nealimentare și prestările de servicii sunt definite conform Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (CAEM) și sunt expuse în anexa nr. 1. a Legii vizate.</i>
Depunerea notificării (inițierea, modificarea, suspendarea sau încetarea activității de comerț)	• on-line, prin intermediul resursei informaționale în domeniul comerțului; • sau fizic, la ghișeul autorității administrației publice locale. <u>Modelul notificării privind inițierea activității de comerț și alimentație publică</u> NOTIFICARE PRIVIND INIȚIEREA ACTIVITĂȚII DE COMERȚ CĂTRE: [Primăria localității] DATA: DE LA COMERCIANT Denumirea/Numele: IDNO/IDNP: Sediul/domiciliul:

Reprezentat de: _____ în calitate de: _____ Tel: _____ Fax: _____ Email: _____ <i>Notificăm privind inițierea activității de comerț în următoarele condiții:</i> <i>Pentru unitate comercială Pentru loc de vânzare</i> Adresa: _____ Denumirea: _____ Tipul: _____ Suprafața comercială(m2): _____ Adresa: _____ Amplasare: _____ Tipul: _____ Suprafața comercială (m2): _____ <i>Activități de comerț desfășurate:</i> Codul CAEM: _____ Codul CAEM: _____ Codul CAEM: _____ <i>Pentru unitățile de alimentație publică:</i> <i>capacitatea unității comerciale (numărul de locuri/persoane):</i> <i>inclusiv la terasă (numărul de locuri/persoane):</i> Comercializarea producției alcoolice: _____ DA/NU Comercializarea berii: _____ DA/NU Comercializarea produselor din tutun: _____ DA/NU Desfășurarea comerțului ambulant: _____ DA/NU Comercializarea prin intermediul unității mobile: _____ DA/NU Date privind unitatea mobilă (la desfășurarea activității de comerț prin intermediul unității mobile): Tipul: _____ Lățimea: _____ Lungimea: _____ Înălțimea: _____ Comercializarea prin aparat comercial: _____ DA/NU Date privind aparatul comercial (la desfășurarea activității de comerț prin aparat comercial): Numărul de aparate: _____ Lățimea: _____ Anexe: _____ _____ <i>Declar pe propria răspundere că:</i>

	1) datele indicate în prezenta notificare și anexe sînt veridice și corecte; 2) întrunesc cerințele legislației pentru desfășurarea activităților de comerț. Îmi asum obligația: 1) să respect legislația în vigoare; 2) să compensez, în conformitate cu legislația în vigoare, orice prejudicii cauzate ca urmare a nerespectării legislației sau prezentării, în cadrul prezentei notificări și anexelor, a unor date eronate. Numele: Semnătura: L.Ș.
Date generale obligatorii pentru notificare (art.14 (6)):	a) denumirea/numele, sediul/domiciliul, IDNO/IDNP și datele de contact; b) denumirea și codul activității de comerț conform anexei nr. 1; c) denumirea și adresa unității comerciale sau a pieței/amplasamentului; d) tipul conform Nomenclatorului unităților comerciale; e) programul de activitate al unității comerciale; f) numărul cadastral al bunului imobil de amplasare a unității comerciale, cu excepția comerțului ambulant; g) indicarea amplasării unității comerciale în bloc locativ; h) suprafața comercială sau/și totală, după caz; i) declarația pe propria răspundere a comerciantului privind respectarea legislației.
Documente însoțitoare	Copia actului care confirmă dreptul de proprietate sau de folosință, după caz, asupra terenului/încăperii proprietate publică (în cazul unităților comerciale amplasate pe un teren/într-o încăpere proprietate publică), certificate prin semnătură de către comerciant sau de către reprezentantul său legal; Copia de pe regulamentul pieței și copia de pe decizia consiliului local de creare a pieței (în cazul piețelor)
De cînd poate fi începută activitatea?	Comerțul poate începe din data depunerii notificării; dacă în decurs de 3 zile nu se emite nici o notă de respingere, se aplică regula aprobării tacite.
Taxa	100 lei
Perioada	Nelimitată; Pe durata evenimentelor speciale (dacă se solicită pentru târguri, competiții sportive, evenimente culturale, turistice, și alte evenimente speciale).
În ce situații este necesară autorizarea sau înregistrarea sanitar-veterinară?	În cazul în care operatorul din domeniul alimentar desfășoară activitățile aferente domeniului reglementat, notificarea acestuia se remite, de către autoritatea APL, către ANSA, care va efectua autorizarea sanitar-veterinară sau înregistrarea unității comerciale, sau va refuza eliberarea acesteia în termen de cel mult 15 zile lucrătoare de la data depunerii notificării. (Procedura de

autorizare de către ANSA este reglementată de Legea nr.306 din 30.11.2018 privind siguranța alimentelor și Legea nr. 221 din 19.10.2007 privind activitatea sanitar-veterinară). APL remite notificarea către ANSA potrivit principiului ghișeului unic, prin intermediul RI "e-Comerț interior". Activitățile ce cad sub incidența acestei reglementări *:	
Clasa CAEM rev.2	Denumirea activității
46.32	Comerțul cu ridicata al cărnii și produselor din carne
46.33	Comerțul cu ridicata al produselor lactate, ouălor, uleiurilor și grăsimilor comestibile
46.38	Comerțul cu ridicata specializat al altor alimente, inclusiv pește, crustacee și moluște
-	Comerțul cu ridicata al mierii și produselor apicole
-	Comerțul cu amănuntul al cărnii și produselor din carne
-	Comerțul cu amănuntul al laptelui și produselor lactate, ouălor, uleiurilor și grăsimilor
-	Comerțul cu amănuntul al mierii și produselor apicole
-	Comerțul cu amănuntul al peștelui și produselor din pește
-	Comerțul cu amănuntul al altor produse alimentare de origine animală și vegetală
-	Unități de alimentație publică

3.5 Autorizația sanitară de funcționare a obiectivelor

Ce este autorizația sanitară de funcționare a obiectivelor?	Este procedura prin care ANSP (prin intermediul Centrelor de Sănătate Publică Teritoriale (municipale și raionale) confirmă prin act permisiv corespunderea uneia sau mai multor activități desfășurate de agentul economic cu legislația sanitară. Modul de solicitare, acordare și retragere a autorizației sanitare de funcționare este reglementat de Legea nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.
Care servicii necesită obținerea?	Persoanele fizice și juridice ce desfășoară activități supuse autorizării sanitare conform anexei nr. 2 la legea 10/2009 (inclusiv serviciul "CAEM-255.10 "Hoteluri și alte facilități de cazare similare")
Cum poate fi obținută?	Prin intermediul Portalului Serviciilor Publice – https://servicii.gov.md sau cu prezența fizică la sediile ANSP (https://servicii.gov.md/ro/service/ANSP01 https://actpermisiv.gov.md/#/ep/permit/9)

Documente necesare	• confirmarea înregistrării agentului economic în Republica Moldova; • copia de pe actul ce confirmă dreptul de proprietate sau dreptul de folosință asupra spațiului; • copia de pe lista grupelor de produse (mărfuri)/servicii ce urmează a fi fabricate, depozitate, comercializate, prestate
Procesul de examinare și aprobare	Solicitantul (sau reprezentantul său legal) accesează sistemul (Portalul electronic al serviciilor publice) personal sau cu ajutorul recepționarului de la ghișeu. 2. Se îndeplinește cererea și încarcă documentele necesare, 3. Autoritatea emitentă (specialistul) deschide cazul, examinează cererea și documentele însoțitoare, verifică respectarea condițiilor. 4. În termen de 5 zile lucrătoare de la data depunerii cererii, în baza evaluării riscurilor, se efectuează vizita la fața locului, și după caz, se dispune aplicarea cercetărilor de laborator, iar specialistul întocmește procesul-verbal de control a obiectivului, în care se indică corespunderea sau necorespunderea criteriilor sanitare stabilite pentru autorizarea sanitară de funcționare a obiectivului și după caz, se prescriu măsuri de remediere. 5. Când actul permisiv (scrisoarea) este gata, solicitantul (reprezentantul legal) primește o notificare electronică, descarcă actul permisiv și confirmă recepționarea documentului. 5. În cazul când actul permisiv se eliberează pe hârtie (la solicitare), specialistul din ghișeul unic tipărește actul permisiv și îl prezintă solicitantului (sau reprezentantului său legal)
	În cadrul autorizării sanitare, expertiza sanitară (evaluarea stării sanitare a unităților economice ale persoanelor juridice și fizice la etapele autorizării sanitare) se efectuează contra plată , conform listei și tarifelor serviciilor de sănătate publică aprobate de Guvern, iar Autorizația sanitară de funcționare se eliberează gratuit.
Durata	10 zile lucrătoare din data depunerii cererii.
Perioada de valabilitate	Până la 5 ani.
Cost	Gratuit.

3.6 Autorizația sanitar-veterinară

Ce este autorizația sanitar-veterinară?	Document oficial, emis de autoritatea sanitar-veterinară competentă (ANSA), care atestă respectarea cerințelor sanitar-veterinare în instituțiile și întreprinderile supuse supravegherii sanitar-veterinare;
Care servicii necesită obținerea?	Agenți economici care desfășoară activități care implică efective de animale sau produse de origine animală destinate consumului uman (anexa 6, a Legii nr. 221/2007 privind activitatea sanitar-veterinară). Procedura de certificare sanitar-veterinară a mărfurilor supuse controlului sanitar-veterinar de stat este notificată în Regulamentul de stabilire a normelor de certificare

	sanitar-veterinară a mărfurilor supuse controlului sanitar-veterinar de stat, aprobat prin Ordinul ANSA nr. OANSA57/2023 din 08.02.2023.
Documente necesare	Cerere la ANSA sau la direcțiile raionale/municipale sanitar-veterinare și pentru siguranța produselor de origine animală, după caz, la care vor anexa copiile de pe următoarele documente: - contractul de angajare/prestare servicii încheiat cu un medic veterinar; - autorizația de mediu pentru folosința specială a apei, pentru activitatea economică din piscicultură; - actul ce confirmă înregistrarea activității de întreprinzător în Republica Moldova; - actul ce confirmă dreptul de proprietate sau dreptul de folosință asupra spațiului.
Procedura de examinare și aprobare	Prin intermediul Portalului Serviciilor Publice – https://servicii.gov.md sau cu prezența fizică la sediile ANSA (https://actpermisiv.gov.md/#/ep/permit/6). 2. Achitarea taxe prin serviciul MPay sau la bancă (în acest caz se prezintă dovada achitării la ANSA). 3. Examinarea cererii (specialistul teritorial ANSA verifică corespunderea și dacă dosarul este complet, transmite cererea medicului veterinar care organizează expertiza sanitar-veterinară și/sau prelevă probe și comandă investigațiile de laborator necesare pentru luarea deciziei de eliberare a certificatului). 4. Prelevarea de probe și efectuarea investigațiilor (solicitantul va primi o notificare în care sunt indicate analizele de laborator solicitate și costul acestora. Solicitantul, în termenul stabilit, achită laboratorului plata suplimentară prin serviciul MPay sau la bancă). 5. Eliberarea certificatului (se recepționează la ghișeul ANSA).
Durata	20 zile lucrătoare din momentul depunerii cererii.
Perioada de valabilitate	Termen nelimitat, dacă spațiul în care se va desfășura activitatea este în proprietate/Pe perioada de valabilitate a contractului de locațiune a imobilului/terenului.
Cost	150 lei.

3.7 Examinarea medicală a lucrătorilor implicați în prestarea serviciilor alimentare

Ce tipuri de examene medicale sunt necesare?	• Examenul medical la angajare; • Examenul medical periodic; • Examenul medical la reluarea activității. Se efectuează conform prevederilor "Regulamentul sanitar cu privire la supravegherea sănătății lucrătorilor" și Regulamentul sanitar cu privire la examenele medicale obligatorii a lucrătorilor în scopul prevenirii bolilor transmisibile", aprobate prin HG nr. 1079 din 27.12.2023 "cu privire la examenele medicale profilactice obligatorii ale lucrătorilor" (temei art. 6 din Legea securității și sănătății în muncă nr.186/2008 și al art.6
--	---

	<i>și 49 din Legea nr.10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice.</i>
Cine realizeaza examenul medical?	<i>Examenele medicale se realizează în cadrul prestatorilor de servicii de asistență medicală primară și după caz, de servicii medicale specializate de ambulator încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare. Rezultatele examenelor medicale la angajare și anuale, se înscriu în formularul medical cu nr. 086/e (aprobat de către Ministerul Sănătății), și care se păstrează la locul de muncă.</i>
Care sunt obligațiile angajatorului?	• să identifice factorii de risc profesional la care sunt expuși lucrătorii; • să contracteze o instituție medicală pentru efectuarea examenelor medicale a lucrătorilor, • să informeze lucrătorii despre necesitatea efectuării examenelor medicale, • să completeze fișele (Fișa de solicitare a examenului medical, Fișa de evaluare a factorilor de risc profesional și Lista nominală a lucrătorilor trimiși la examen medical profilactic; • să asigure mijloacele financiare și condițiile efectuării examenelor medicale fără a implica lucrătorii în costurile aferente și să admită în câmpul muncii doar lucrătorii care au efectuat examenele medicale.
Cine efectuează controlul?	<i>Controlul privind prezența rezultatelor examinării medicale_a lucrătorilor, respectării recomandărilor stabilite de către medicul specialist de medicină a muncii sau cu competențe în medicina muncii se efectuează ISM (Inspectoratul de Stat a Muncii).</i>

Cerințe în domeniul prevenirii și stingerii incendiilor la construcția și renovarea caselor rurale:

Cod practic în construcții - CP E.03.01:2019, elaborat în conformitate cu cerințele NCM E.03.02 «Protecția împotriva incendiilor a clădirilor și instalațiilor», este un document normativ privind protecția împotriva incendiilor în domeniul stansardizării și stabilește cerințele generale de asigurare rezistenței la foc a obiectivelor protejate, inclusiv clădirilor, construcțiilor, edificiilor și compartimentelor de incendiu (în continuare – obiective protejate), în etapele de **proiectare, construcție, reparație capitală și reconstrucția, precum și alte lucrări legate de înlocuirea integrală sau parțială a elementelor de construcție, înlocuirea completării golurilor în elementele de construcții cu limitele de rezistența la foc normate, precum și la schimbarea clasei de pericol de incendiu funcțional.**

Cerințe generale în domeniul supravegherii de stat a măsurilor contra incendiilor sunt expuse în Anexa nr. 1 la Ordinul nr. 12 din 11.01.2024 a INST (Anexă).

CAPITOLUL IV: Acces la finanțare: surse de finanțare și programe de support operaționale.

Accesul la finanțare este un element important pentru promovarea creșterii economice, care permite antreprenorilor să inoveze, să îmbunătățească eficiența, să se extindă pe noi piețe, să creeze locuri de muncă și să contribuie la bunăstarea comunităților.

Programe de stat:

Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului (ODA)

Credite investiționale	
Programul „373”,	<i>Oferit de către bănci, cu compensarea parțială a ratei dobânzii de către stat și garantarea, după caz, a creditelor cu garanții financiare. Astfel, rata dobânzii la creditele în valută străină este de 3%, iar în lei - de 7%. Pentru creditele cu maturitatea de până la 7 ani, perioada maximă de grație este de 3 ani. Diferența ratei dobânzii este acoperită prin intermediul ODA.</i>
Fondul pentru antreprenoriat și creștere economică a Moldovei (FACEM)	<i>Acordat din mijloacele financiare ale FACEM de către entitățile financiare partenere (bănci și OCN) beneficiarilor, în monedă națională pentru procurarea de echipamente și utilaje, inclusiv servicii și cheltuieli de instalare, calibrare, punere în funcțiune, logistice și certificare a echipamentelor, precum și pentru procurarea, construcția sau reconstrucția spațiilor pentru activități, inclusiv terenurile aferente. Valoarea creditului investițional va fi între 100 mii lei și 5 milioane lei pe un termen maxim de până la 10 ani cu o dobândă de 7% anual. Contribuția proprie a solicitantului creditului este de minim 10%.</i>
Fondul de Garantare a Creditelor (FGC)	<i>FGC este un instrument de suport antreprenorial, care are misiunea de a emite garanții financiare ce garantează creditele solicitate de Întreprinderile Mici și Mijlocii de la instituțiile financiare partenere (Băncile comerciale). Pentru a beneficia de un credit în condiții preferențiale, trebuie să te adresezi la una din băncile partenere cu care ODA are semnate acorduri de colaborare și să soliciți un credit garantat. Examinarea cererii de credit este efectuată de către fiecare creditor în conformitate cu procedurile și reglementările bancare interne. Produsele în vigoare gestionate de Fondul de Garantare a Creditelor, pot acoperi de la 50% până la 80% din valoarea creditului contractat, iar valoarea maximă a garanției financiare variază de la 500 mii lei până la 7 milioane lei, în dependență de Produsul de garantare solicitat.</i>
Granturi	
<u>”Start pentru tineri”</u>	<i>Are ca obiectiv promovarea antreprenoriatului în rândul generației tinere pentru sprijinirea integrării socio-economice. Etape: ✓ Informare, instruire, și consultanța antreprenorială; ✓ Suport financiar nerambursabil (grant); ✓ Credit cu porțiuni de grant; ✓ Monitorizarea realizării proiectului investițional. Finantare nerambursabilă în valoare de până la 200 000 MDL (suma grantului este de maximum 70% din valoarea proiectului investițional și nu va depăși 200 mii de lei; contribuția proprie</i>

	va constitui minimum 30% din valoarea proiectului investițional). Credit cu porțiuni de grant până la 1 760 000 de lei (porțiunea de credit de 85%, acordat beneficiarului de către instituțiile financiare partenere; porțiunea de grant de 15% - dar nu mai mult de 264 mii lei). https://www.oda.md/ro/granturi/start-pentru-tineri
<u>”Programul de Susținere a Antreprenoriatului Feminin”</u>	Are drept scop stimularea și promovarea afacerilor administrate de către femei. Componente: ✓ Facilitarea creării și dezvoltării întreprinderilor începătoare - suport financiar nerambursabil condiționat în valoare de până la 200.000 MDL; ✓ îmbunătățirea competitivității întreprinderilor în dezvoltare și creștere - suport financiar nerambursabil condiționat în valoare de până la 600.000 MDL; ✓ susținerea activităților în domeniul comerțului electronic - suport financiar nerambursabil condiționat în valoare de maxim 50.000 MDL; ✓ îmbunătățirea abilităților manageriale a antreprenoarelor prin facilitarea accesului la informație, instruire, consultanță și mentorat; ✓ sporirea nivelului de conștientizare și furnizarea informației relevante cu privire la oportunitățile și contribuția femeilor antreprenoare în dezvoltarea economică. https://www.oda.md/ro/granturi/program-antreprenoriat-feminin
<u>Dezvoltarea IMM în domeniul turismului</u>	Susține promovarea și facilitarea activităților de turism și antreprenoriat, crearea de noi afaceri, creșterea veniturilor în sectorul turistic și sectoare conexe, inclusiv, promovarea și exportul de produse și servicii turistice specifice RM. Finanțare nerambursabilă în valoare de până la 500 000 MDL (70% din suma proiectului investițional, iar contribuția proprie - minim 30%). https://www.oda.md/ro/granturi/turism
<u>Programul de Ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii</u>	Scopul programului este crearea condițiilor favorabile și susținerea mediului de afaceri pentru trecerea de la modelul de dezvoltare economică de consum la un model care folosește aplicarea principiilor ecologizării și integrării măsurilor economiei „verzi” în procesele de producere ale diverselor ramuri ale economiei naționale. Suport financiar nerambursabil (grant) în mărime de până la 500.000 MDL. https://www.oda.md/ro/granturi/ecoimm
<u>Programului de transformare digitală a IMM</u>	Obiectivul general - susținerea mediului de afaceri prin acordarea de suport financiar nerambursabil, pentru digitalizarea propriilor afaceri, precum și facilitarea accesului pe piețele interne și externe.

	Suportul financiar nerambursabil de maximum 70% din valoarea proiectului investițional și nu va depăși 500 mii de lei pentru întreprinderile mici și mijlocii iar contribuția proprie - minimum 30% din valoarea proiectului investițional. https://www.oda.md/ro/granturi/transformare-digitala-main
<u>Programul de Sustinere a Inovațiilor Digitale și Startup-urilor Tehnologice</u>	Scop - acordarea finanțării nerambursabile IMM inovatoare și start-upurilor pentru produse și servicii în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor, tehnologii noi, în scopul stimulării cercetării și dezvoltării în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor, prototipării și inovării în domeniul producției industriale durabile și al tehnologiilor ecologice. Finanțarea nerambursabilă de maximum 80% din suma proiectului investițional, dar nu va depăși suma maximă de 500.000 MDL iar contribuția proprie de minim 20%. https://www.oda.md/ro/granturi/start-uri-tehnologice
<u>Programul de re tehnologizare și eficiență energetică a IMMi</u>	Obiectiv - oferirea întreprinderilor unui avantaj competitiv pe piață, rezistență și acces la investiții care pot aduce efecte economice prin intermediul schimbării modelului de producție de bază, adaptării la noile tehnologii și optării pentru surse alternative de energie Suport financiar nerambursabil (grant) în mărime de până la: 2.000.000 MDL - pentru acțiuni de tehnologizare și re tehnologizare, după formula de 1+1 (50% din valoarea proiectului investițional va fi acoperită de stat și 50% contribuție proprie a aplicantului). 1.500.000 MDL -pentru utilaj, echipament și instalații de valorificare a surselor de energie alternativă după formula de 1+1 (50% din valoarea proiectului investițional va fi acoperită de stat și 50% contribuție proprie a aplicantului). https://www.oda.md/ro/granturi/retehnologizare
<u>Programul de creștere a competitivității la export și internaționalizarea IMM</u>	Oferă o abordare integrată de susținere a IMM de introducere a practicilor internaționale în vederea dezvoltării productivității și competitivității afacerilor autohtone. Suport financiar nerambursabil în baza raportului de 50% investiții proprii și 50% finanțare nerambursabilă, pentru achiziționarea: 1. serviciilor de dezvoltarea a afacerii; 2. echipamentelor. Se aplică principiul de rambursare post investiție. Suma maximă a grantului per Beneficiar este echivalentul a 600.000 MDL (fără TVA), care este destinată preponderent pentru finanțarea serviciilor de dezvoltarea a afacerii. Totodată, beneficiarul poate beneficia până la 45% (dar nu mai mult de 270 mii lei) din suma grantului aprobat pentru achiziționarea echipamentului. IMM care nu dispun de suficiente resurse proprii pentru implementarea proiectului investițional aprobat vor putea

	acoperi insuficiența de capital din surse creditare. În acest sens, IMM pot beneficia, după caz, de o garanție financiară emisă de FGG. https://www.oda.md/ro/granturi/internationalizare
<u>Programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+2”</u>	Obiectiv - consolidarea oportunităților economice de valorificare a remitențelor, precum și facilitarea incluziunii migranților în dezvoltarea socioeconomică a RM. Etape: ✓ Formare instruire și consultanță antreprenorală; ✓ Suport financiar nerambursabil, în baza Regulii 1+1 (250.000 MDL; 50% / 50%); ✓ Suport financiar nerambursabil pentru afacerile în dezvoltare în baza Regulii 1+2 (500.000 MDL; 30% / 70%). https://www.oda.md/ro/granturi/pare
Măsurile de sprijin financiar și condiții de acordare a subvențiilor în avans - (conform HG 476/2019) (AIPA)	Prin intermediul gestiunii FNDAMR se oferă sprijin financiar nerambursabil din partea statului, pentru turismul agro-rural. Sunt oferite 2 mecanisme de finanțare – subvenții post-investiționale precum și subvenții în avans. Cea dintâi metodă presupune suportul financiar nerambursabil de până la 50% din costul investiției realizate eligibile pentru subvenționare, dar nu mai mult de 1.0 mil. lei per beneficiar (conform HG 455/2017), pentru proiectele de îmbunătățire ale infrastructurii agro-rurale reconstrucții, construcții, modernizării pensiunilor agroturistice. Ideile de afaceri în turismul rural Solicitanții de subvenții pot beneficia de utilaje/echipamente, rețele de utilități, echipamente și software, mobilier, unele/dispozitive. Sunt finanțate și amenajarea terenurilor aferente pensiunilor agroturistice, cuprinzând spațiile de recreere, divertisment din zonele rurale (alei, spații verzi, terenuri de sport, zone de campare).

Regulamentul privind măsurile de subvenționare complementară și condițiile specifice de eligibilitate pentru subvenționarea complementară (Hotărârea Guvernului nr. 464/2023)	Capitolul II Măsurile și condiții specifice de subvenționare. Secțiunea 1. Măsura nr. 5.1. Stimularea accesării creditelor investiționale sau pentru mijloace circulante <i>Domeniul de intervenție:</i> stimularea accesării creditelor investiționale sau creditelor pentru achiziționarea mijloacelor circulante utilizate în cadrul exploatațiilor deținute, obținute de la bănci comerciale sau organizații de creditare nebancară înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova. Subiectul subvenționării în cadrul prezentei măsuri este fermierul micro și mic. Creditul investițional obținut a fost folosit pentru plata următoarelor bunuri sau lucrări: 1) sistem de suport; 2) module de seră, peliculă, alte materiale pentru construcția/reconstrucția de sere, solarii sau tuneluri; 3) utilaj tehnologic, materiale de construcție pentru dezvoltarea infrastructurii, precum și pentru utilizarea sau renovarea exploatației agricole; construcția sau dotarea tehnologică a pensiunilor agroturistice
--	---

CAPITOLUL V: Recomandări pentru o afacere de succes în turism

5.1 Planul de afaceri pentru un start-up în domeniul turismului

Planul de afaceri este un document strategic care descrie obiectivele, resursele și planurile financiare ale unei afaceri. Acesta oferă o viziune de ansamblu asupra modului în care o companie intenționează să-și atingă scopurile și să-și dezvolte activitatea.

Fie că începi o afacere nouă sau vrei să extinzi o afacere pe care o deții deja, un plan de afaceri te ajută să iei decizii calculate și să urmărești implementarea lor, fiind astfel un instrument de management și planificare, monitorizare și de evaluare a afacerii de comunicare externă, de prezentare și promovare.

Inițierea unei afaceri necesită mult efort și angajament. Deaceia este important ca din start să evaluezi critic dacă sunteți sau nu pregătiți să conduceți propria afacere/să derulați o activitate de întreprinzător. Astfel se recomandă ca evaluarea să fie realizată asupra următoarelor aspecte:

Angajament	Dezvoltarea afacerii este importantă și veți puteți plasa în prim plan în comparație cu alte activități?
Motivare	Sunteți motivat să deschideți o afacere?
Asumare de risc	Asumarea riscurilor este parte integrantă din afaceri. Sunteți gata de a risca cu banii pentru ai investi în afacere?

Luarea unor decizii	Capacitatea de a lua decizii este crucială în propria afacere, deoarece nu poate fi pasată altcuiva.
Gestionarea stresului	În calitate de proprietar de afaceri, puteți avea situații stresante, sunteți gata să le gestionați?
Orientare spre soluționarea problemelor	Abilitatea de a identifica, aborda și rezolva probleme este fundamentală pentru antreprenori.
Orientare spre "Scop"	O caracteristică care diferențiază un antreprenor de un angajat este capacitatea de a dezvolta și atinge obiectivele.
Support social	Afacerea necesită timp și efort considerabil, deaceia este extrem de important să aveți suportul familiei, prietenilor și a altor persoane inclusiv din mediul de afaceri.
Acces la finanțe	Aveți mijloace financiare proprii sau ați putea împrumuta de la rude, prieteni? Accesarea unor credite/granturi este fezabilă?

Nu există un format unic pe care un plan de afaceri, dar există anumite elemente cheie de structură și informații cuprinse în structura planului de afaceri:

Compartimente de structură	Conținut
Rezumatul executiv <i>Deși apare la început, se recomandă a fi scris la final după ce ai descris celelalte compartimente. Este prima secțiune pe care o vor citi părțile interesate (organizații de suport, bancă, investitori, parteneri, etc.).</i>	• Denumirea, sediul, numerele de telefon, contul bancar, forma juridică de organizare, structura de proprietate a capitalului, numele proprietarului, procentul privind proprietatea companiei, numele managerului; • Conținutul planului de afaceri: se oferă o scurtă prezentare a misiunii, scopului și valorilor companiei (ce anume o face diferită și de ce consideri că poate avea succes. Nu numai ce faci, ci și de ce faci asta); • Obiectivele planului de afaceri, precum și scurte argumente care dovedesc că obiectivele respective sunt reale din punct de vedere al capacităților companiei și cerințele pieței și că efectuarea acestor obiective va duce la rezultate de afaceri semnificative. • Informații financiare, precum planurile de strat-up/dezvoltare/creștere și estimări ale câștigurilor și cheltuielilor.
Ideia de business	Toate planurile de afaceri se bazează pe o idee. Astfel este bine de a descrie ideea la începutul planului de afaceri.
Produse/servicii oferite	Descrieți caracteristicile acestora, stadiul de dezvoltare, beneficiile pe care le aduc pe piață, tehnologia utilizată la realizarea acestora, produsele sau serviciile pe care planifici să le lansezi pe viitor.

	<i>În cazul pensiunilor și caselor rurale "produsul de baza" este reprezentat de condițiile de cazare și serviciile complementare (servicii utile, servicii de completare a confortului, servicii de agreement, alte servicii) .</i>
Strategii de marketing și vânzări	Piața țintă (consumatori); Dimensiunea și tendințele pieței (nevoile pieței); Structura concurenței: detalii despre competitori și oportunitățile pe care le oferă piața; Cota de piață estimată și potențialul de creștere pe care îl au produsele sau serviciile tale; Publicitate și promovare; Canale de distribuție.
Activitate/Plan de producție	Unde și cum va fi realizat serviciul sau produsul specificați criteriile și caracteristicile afacerii, centrul de producție/prestare a serviciilor și locația, materiile prime, uneltele, echipamentele sau forța de muncă necesare pentru produs sau serviciu și cum le veți obține. Descrierea lanțului de aprovizionare, ce produs sau va fi prestat (unde și cum). Informații privind resursele implicate, echipamentele și mijloace, bunuri ce pot fi implicate, precum și costurile de producere.
Modul de organizare/structura organizatorică	Informații despre structura capitalului, forma de organizare, asociații/acționarii sau despre alte aspecte care țin de modul de funcționare a companiei. . Politica de resurse umane într-un plan de afaceri este esențială; succesul unui business este oferit de modul de conducere al acestuia, de felul în care sunt motivați membrii echipei și de cum lucrează aceștia împreună. După caz, se prezintă organigrama.
Evaluarea riscurilor	Întreprinderile se confruntă cu riscuri diferite în fiecare zi. Riscurile pot apărea în aproape fiecare zonă din înființarea și dezvoltare a afacerii, în procesul de producere/prestare a serviciilor, management, marketing, precum și riscurile la nivel internațional sau național. În această parte a planului de afaceri, ar trebui de evaluat posibilele riscuri ale ideii de afaceri, cum acestea ar putea fi depășite/atenuate/minimizate și care sunt planurile alternative de intervenție pentru riscuri.
Finanțarea afacerii	Pentru ca o idee de afaceri să fie realizată, aceasta trebuie să aibă finanțarea necesară. Este important de a avea o anumită sursă de finanțare nu numai pentru start-up, dar și pentru durabilitate și creștere a acesteia. Astfel la compartimentul dat trebuie inclus un plan financiar, care ar include suma de fonduri de care aveți nevoie, nevoile de investiții și capital de lucru, estimările de venit, bilanțul structura resurselor financiare pentru previziunile viitoare. Structura secțiunii financiare ar cuprinde: Bugetul investiției: • Costuri de investiții: costul lucrărilor de construcție, inclusiv costul asigurării utilităților (infrastructura, apă, gaz, canalizare etc), costul achiziției de echipamente, utilaje, alte bunuri de capital • Alte costuri: cheltuieli de proiectare și consultanță, cheltuieli pentru probe tehnologice, cheltuieli pentru instruirea personalului, etc

	Sursele de finanțare ale afacerii: • Surse proprii; • Surse atrase: credite bancare/fonduri nerambursabile. Estimarea veniturilor Volumul anticipat al vânzărilor este un element cheie al fiecărui plan de afaceri. Este important de a estima numărul potențialilor clienți, posibilitatea de a stabili legături pe termen lung cu aceștia, frecvența și mărimea comenzilor, cota de piață pe care o veți deține etc. În cazul în care vânzările au o sezonabilitate accentuată, acest lucru trebuie luat în considerare în elaborarea bugetului afacerii și determinarea necesarului de finanțare. Estimarea costurilor Costurile pentru companii pot fi clasificate în linii mari în două categorii: a) costuri fixe (costurile fixe rămân constante chiar și atunci când se modifică volumul de producție, vânzările sau cantitatea de servicii furnizate. Chiriile, plățile pentru împrumuturi și salariile pentru lucrătorii administrativi sunt exemple de costuri fixe). b) costuri variabile (acestea sunt cele care variază în funcție de volumul producției, vânzările sau cantității de servicii pe care le furnizați. De exemplu, materiile prime, ambalajele și salariile lucrătorilor din producție sunt toate costuri variabile).

5.2 Dezvoltare profesională în domeniul turismului

Industria turismului oferă o mulțime de oportunități excelente pentru a construi o carieră de succes și plină de satisfacții pe termen lung într-o gamă largă de discipline ce cuprind prestarea de servicii turistice de calitate pentru clienți, ce pot cuprinde specialități consacrate dar și conexe precum finanțe, marketing, management, antreprenoriat, etc. Mai jos sunt evidențiate instituțiile din RM ce oferă specialități targetate pentru industria turismului.

Instituții	Facultate/structuri conexe	Specialitatea
ASEM	Facultatea de Business și Administrarea Afacerilor	<u>Licență:</u> • Servicii hoteliere, turism și agreement • Merceologie și comerț • Tehnologia și managementul alimentației publice. <u>Masterat:</u> • Gestiunea și Dezvoltarea Turismului.

	Școala Superioară de Turism și Servicii Hoteliere (ȘSTSH)	<u>Specialitățile de reciclare:</u> • Administrarea afacerilor în turism; • Administrarea afacerilor în structurile de primire turistică; • Managementul serviciilor turistice; • Managementul serviciilor în structurile de primire turistică; • Ghid turistic.
	Colegiului Național de Comerț al ASEM	• Turism, servicii hoteliere și comerț.
USM	Facultatea Științe Economice	<u>Licență:</u> • Servicii hoteliere, turism și agreement; <u>Master</u> • <u>Management și marketing hotelier și turism.</u>
	Centrul de excelență "Turism și activitate hotelieră"	<u>Cursuri de formare continuă:</u> • Servicii hoteliere, turism și agreement.
UTM	Tehnologia alimentelor	<u>Licență:</u> • Servicii hoteliere, turism și agreement; • Tehnologia produselor alimentare. <u>Master:</u> • Managementul restaurantelor și serviciilor de catering; • Calitatea și siguranța produselor alimentare; • Oenologie, enoturism și piețe vitivinicole. <u>Cursuri de formare continuă:</u> Ghid turistic viti-vinicol; Somelier; Servicii hoteliere, restaurante și alimentație publică; Prelucrarea alimentelor, etc.
"Aleco Russo" (Bălți)	Științe Reale, Economice și ale Mediului	<u>Licență:</u> Turism; Tehnologia produselor alimentare.
ULIM	Științe Economice	<u>Licență</u> • Business, Marketing și Turism <u>Master</u> Business Management și Antreprenariat;
"IMI NOVA"	Management	<u>Licență:</u> • Turism. <u>Master</u> Administrarea afacerilor comerciale.

Centrul de Excelență în Viticultură și Vinificație	-	• Organizarea serviciilor în hotele și complexe turistice; • Turism (4 ani); Turism (dual, 2 ani).
Colegiul Ecologic	-	• Turism și servicii hoteliere.
Colegiul Agroindustrial (Rîșcani)	-	• Turism
Colegiul Internațional de Administrare și Business	-	• Turism

5.3 Rolul și importanța asociațiilor profesionale

Atingerea durabilității în turism necesită o colaborare și coordonare a mai multor părți interesate, cum ar fi autorități publice, sectorul privat, asociații profesionale, instituții academice, mass-media, consumatori de produse/servicii turistice și rezidenți ai localităților turistice.

Asociațiile profesionale, care sunt organizații care reprezintă interesele și standardele unui anumit sector sau profesie, au un rol important în promovarea activității și intereselor agenților economici din turism, care le oferă mandat să vegheze interesele activității turistice și să definească etica în desfasurarea activității.

Asociațiile profesionale joacă un rol vital în asigurarea dezvoltării sectorului, oferind educație, formare, certificare, advocacy și oportunități de creare de rețele pentru membrii lor și pentru industria în general. Sectorul asociativ asigură creșterea gradului de conștientizare vizînd durabilitatea turismului, promovarea culturii de responsabilitate și a calității în sector, pot influența politicile și reglementările care afectează dezvoltarea și managementul turismului, prin consolidarea participativă în cadrul dialogului public-privat.

Asociațiile profesionale pot facilita, de asemenea, colaborarea între diferite părți interesate, prin crearea de platforme pentru schimbul de informații, experiențe și perspective și prin medierea conflictelor și construirea încrederii.

Asociații patronale în domeniul turismului din Republica Moldova

	Adresă
Asociația Națională pentru Turismul Receptor din Moldova (ANTRIM).	bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 83, Chișinău, în incinta clădirii primăriei municipiului Chișinău. https://antrim.md ; https://moldova.travel ; Tel: (+373)621 21 237 Email: office@antrim.md ; executive@antrim.md .

	Din 2017 a deschis Centrul de Informare Turistică. tic@antrim.md; www.fb.com/moldovainfocenter; www.instagram.com/visitmoldova; www.fb.com/moldovainfocenter. În a. 2022, a lansat prima platformă dedicată ghizilor de turism din Republica Moldova: https://guidesofmoldova.com/find-guide
Asociația de Dezvoltare a Turismului	adtm.md + 373 79550731 https://www.facebook.com/ADTM.MD/?locale=ro_RO vioirelmiron7@yahoo.com
Asociația Națională a Agenților Economici de Turism din Moldova (ANAT).	bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 182, of. 203, Chișinău https://anat.md/ Tel: (+373) 22 87 46 58 Email: office@anat.md; presedinte@anat.md
Asociația Patronală a Industriei Turismului din Republica Moldova (APIT).	str. Nicolae Dima nr. 17/4, of. 22, Chișinău Email: office@apit.md
Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural (ANTREC)	str. S. Lazo nr. 13, Chișinău https://antrec.md/ Tel: (+373) 799 77563 Email: info@antrec.md; antrec@moldova-tourism.md
Asociația Națională a Restaurantelor și a Localurilor de Agreement "MAR"	https://mar.md/ Tel: (+373) 0687 49 927 Email: contact@mar.md
Alianța Națională a Asociațiilor Ghizilor de Turism din Republica Moldova	E-mail: isidamd@yahoo.com
Asociația Națională a Ghizilor din Republica Moldova	E-mail: info@guides.md
Asociația Ghizilor din Moldova	bd. Decebal, 2, Chișinău Tel: (+373) 687 78 053 Email: info@excursii.md
Asociația Ghizilor, Lectorilor, și Translatorilor din Republica Moldova	E-mail: info@excursii.md
Asociația Proprietarilor Pensiunilor Turistice Rurale "Cheia satului"	bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 200, Chisinau, Tel: (+373) 690 68 646; Email: cheia.satului@gmail.com
Asociația de Turism Medical din Moldova (membră a Asociației	Email: asociatiaturismmedicalmd@gmail.com

Globale de Turism Medical, 56 țări)	
Asociația Națională a Turismului de Afaceri și Industrial „PRO TURISM MOLDOVA”	E-mail: darco2001@mail.ru